

Novetats de l'Ortografia catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (actualització del 2021)

Resum elaborat per Josep M. Mestres i Laia Campamà
Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans
(31 de gener de 2017, amb les esmenes del debat posterior incorporades en el text
i l'actualització de la Secció Filològica del 3 de juny de 2021)

1. La grafia dels mots derivats per prefixació

- 1.1. Els mots prefixats aglutinats en general
- 1.2. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *r*
- 1.3. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de vocal
- 1.4. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant
- 1.5. Els mots prefixats que porten guionet
- 1.6. Els mots prefixats que porten el prefix separat

2. La grafia dels mots compostos

- 2.1. Els mots compostos aglutinats en general
- 2.2. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *r*
- 2.3. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de vocal
- 2.4. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant
- 2.5. Expressions catalanes lexicalitzades aglutinades
- 2.6. Expressions aglutinades que són manlleus
- 2.7. Els mots compostos que porten guionet

3. La grafia de les locucions i dels sintagmes lliures

- 3.1. Les locucions i els sintagmes lliures catalans
- 3.2. Les locucions i els sintagmes lliures que són manlleus

4. Canvis en l'ús de l'accentuació

- 4.1. Els accents diacrítics
- 4.2. L'accentuació de la *u* tònica precedida d'una *g* que no forma diftong amb la vocal següent
- 4.3. L'accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu
- 4.4. L'accentuació de la *e* tònica amb accent agut en formes valencianes

5. L'ús de la dièresi

- 5.1. Regles de l'ús de la dièresi
- 5.2. Excepcions a les regles de l'ús de la dièresi

6. L'ús de l'apòstrof

- 6.1. Regles d'apostrofació
- 6.2. L'apostrofació davant de les abreviacions
- 6.3. Excepcions a les regles d'apostrofació

7. Les contraccions

- 7.1. Regles de formació de les contraccions
- 7.2. Excepcions a les regles de formació de les contraccions

8. Canvis ortogràfics varis en el DIEC2

- 8.1. Canvis ortogràfics en expressions llatines i altres manlleus del DIEC2
- 8.2. Mots no inclosos en el DIEC2

9. Índex de mots modificats o nous segons la nova Ortografia que no figuren en el DIEC2

10. Casos per a comentar

Aquest document recull les principals novetats de la nova *Ortografia catalana* (OIEC), que el Ple de l'IEC va aprovar en sessió plenària el 24 d'octubre de 2016 i que es van publicar en la versió definitiva durant el primer semestre de l'any 2017, a més de les aprovades el 3 de juny de 2021, que afecten especialment l'apartat 4.3.1 de l'OIEC. Podeu consultar aquestes novetats a l'enllaç següent:

https://www.iec.cat/llengua/documents/oiec_juny_2021.pdf.

Oficialment, la nova *Ortografia catalana*, que es pot consultar en paper i en línia (https://www.iec.cat/llengua/documents/ortografia_catalana_versio_digital.pdf), va entrar en vigor el 23 de novembre de 2016, el mateix dia que la nova *Gramàtica de la llengua catalana* arribava a les llibreries. La Secció Filològica de l'IEC va establir un període màxim de quatre anys per a la implantació total de la nova *Ortografia* i *Gramàtica*, en tots els àmbits en què la llengua és una eina essencial: l'ensenyament, l'Administració, els mitjans de comunicació, l'empresa privada, etcètera. Un cop finalitzada aquesta moratòria, han esdevingut definitives el 3 de juny de 2021.

Els materials que s'han utilitzat per a confeccionar aquest document han estat, en primer lloc, el text mateix de l'*Ortografia catalana*; en segon lloc, diverses fitxes divulgatives sobre les novetats ortogràfiques que han estat validades per l'Oficina d'Assessorament Lingüístic de la Secció Filològica; i, en darrer lloc, les llistes de mots o expressions que es modificaran en la versió electrònica del *Diccionari de la llengua catalana*, les quals es van facilitar en la presentació oficial de l'*Ortografia* i la *Gramàtica* del dia 3 de novembre de 2016, a la seu de l'IEC.

Els canvis més significatius de l'*Ortografia catalana* aprovats el 3 de juny de 2021 figuren ressaltats amb fons de color groc o gris (si el text s'ha imprès en blanc i negre) en el desenvolupament dels apartats que segueixen.

En la redacció de les regles resumides a continuació, la Secció Filològica ha utilitzat dues mides de lletra diferents per a distingir l'explicació de caràcter general de la indicació de certes especificitats complementàries o més secundàries, en un cos de lletra més petit (OIEC, § 1.5a). En aquest document, els paràgrafs que en l'*Ortografia* són escrits en lletra menuda porten, com a indicació, una creu doble volada negreta (§) al començament.

La disposició dels materials i les indicacions entre claudàtors són dels autors d'aquest resum. S'hi distingeixen els fragments extrets de l'actualització de l'OIEC del 2021 amb la indicació d'aquest any al costat de la sigla de l'obra normativa.

1. La grafia dels mots derivats per prefixació

1.1. Els mots prefixats aglutinats en general (OIEC, § 1.1, § 1.2, § 1.3 i § 4.3.1)

1.1.1. REGLA GENERAL DELS MOTS DERIVATS PER PREFIXACIÓ: Els mots construïts amb prefixos s'escriuen, en general, aglutinats; és a dir, sense guionet entre el prefix i el radical. Per exemple: *arximilionari*, *asimètric*, *bescanvi*, *bicameral*, *coexistir*, *desacostumar*, *hemicicle*, *interdisciplinari*, *macroconcert*, *monocèfal*, *precristià*, *procreació*, *pseudoderivat*, *refer*, *sobreprotector*, *ultraconservador* [cf. el § 1.2.1 i el § 1.4.1] (OIEC 2021, § 4.3.1.1). Passa el mateix quan un radical va precedit de dos o més prefixos: *exeurodiputat*, *pseudoprehistòric* (i també *exvicepresident* —no OIEC ni DIEC—).

[La normativa anterior al 2016 no deia res sobre aquest darrer detall.]

1.1.2. En les formacions en què un prefix modifica un sintagma no lexicalitzat, el prefix s'escriu aglutinat amb el primer component del sintagma: *exalcaldessa d'Alacant*, *excompany de pis*, *ambient prelliga deampions*, *subcampionat del món*, *concentració d'activistes antiprivatització de la sanitat pública*, *hematomes posttraumatisme cranial*. Són especialment freqüents els conjunts en què el prefix, particularment *ex-*, *vice-*, *sots-* i *sub-*, s'adjunta a sintagmes que designen un càrrec o una professió (*exconseller en cap*, *exministre de l'Interior*, *exregistrador de la propietat*, *sotsinspector d'impostos*, *subdirectora general*, *vicepresidenta primera del Parlament*), i també, per extensió, l'àmbit de les competències o l'oficina del càrrec (*subdirecció general*, *vicepresidència primera*). Com es pot observar, en aquests casos el prefix forma amb el primer component del sintagma una unitat lèxica preexistent (*exconseller*, *exministre*, *exregistrador*, *sotsinspector*, *subdirectora*, *vicepresidenta*; *subdirecció*, *vicepresidència*). Notem, en canvi, que en els exemples del primer paràgraf del § 4.3.1.3b de l'OIEC 2021 (en aquest document, corresponen al § 1.6.2), no són usuals les formacions **anticascos*, **antipena*, **exalt* o **exnúmero* [= § 3.1.5, primer paràgraf, i § 3.1.6, primer paràgraf] (OIEC 2021, § 4.3.1.3b, tercer paràgraf).

[La normativa del 2016 no havia tingut en compte aquests casos, de manera que quedaven sintagmes aparentment estranys com ara *exdirector general* o *viceprimera ministra*, en què podia semblar que el prefix només afectava el primer mot del sintagma. L'esborrany de la *Gramàtica* (2002) que va estar penjat en línia fins al 2015 donava l'opció d'utilitzar el guionet en aquests compostos sintagmàtics.]

‡ Notem que el prefix *sub-* és àton i forma una unitat fònica amb el primer component del sintagma: *subdirectora general*, *subdelegat del Govern*, *Subsecretaria d'Acció Social* [= § 3.1.5, segon paràgraf] (OIEC 2021, § 4.3.1.3b, quart paràgraf).

1.1.3. Cal distingir, però, entre prefixos o usos prefixals (com *contra-*, *no-*, *quasi-*, *sobre-*, *sota-*, *sots-* o *ultra-*) i mots que són preposicions i adverbis: *una medecina **contra**indicada* i *guanyar **contra** pronòstic*; un ***quasi**contracte* i la ***quasi** totalitat de la gent*. També cal distingir els mots que provenen de la lexicalització d'un prefix (*fer un **extra***, *la meva **ex***, *valorar els **pros*** i els ***contres***, *una festa **súper***) (OIEC 2021, § 4.3.1.4, primer paràgraf).

‡ Notem, finalment, el cas de *pro*, que pot formar part de la locució prepositiva *en pro de* (*una moció **en pro de** la llibertat d'expressió*) i encara de la locució adverbial *en pro* (*hi han votat **en pro***), a més de funcionar com a prefix (***pro**amnistia*, ***pro**americà*, ***pro**xinès*) (OIEC 2021, § 4.3.1.4, segon paràgraf).

[→ El comentari de casos d'aquest bloc es fa juntament amb el del § 1.6.2 (comentari de casos núm. 2)]

‡ **1.1.4.** Hi ha ocasions en què, com a recurs estilístic en contextos específics (científics, sobretot), és acceptable el truncament de tots els elements menys l'últim, amb elisió de constituents, dels compostos formats a la manera culta i dels derivats per prefixació en les coordinacions del tipus *homonuclears* i *heteronuclears* o *preoperatori* i *postoperatori*, sempre que el primer constituent sigui un element tònic amb contingut lèxic: ***homo-*** i ***heteronuclears***, ***pre-*** i ***postoperatori*** (OIEC 2021, § 4.3.1.5, segon paràgraf), i també ***sub-*** i ***suprahepàtic*** (no OIEC ni DIEC) [= § 1.5.2].

1.2. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *r*

1.2.1. REGLA GENERAL DELS MOTS PREFIXATS AGLUTINATS AMB EL SEGON FORMANT COMENÇAT PER *R*: En els derivats amb prefix de mots que comencen amb *r-*, aquesta erra no es dobla encara que representi un so de erra vibrant entre vocals: *antiràbic*, *Contrareforma*, *extraradi*, *infraroig*, *monorail* (o *monorail*), *polirítmia*, *prerafaelita*, *preregnant*, *preromà*, *prorús*, *vicerector* [cf. el § 1.1.1, el § 3.1.5 i el § 3.1.6] (OIEC, § 2.4.2 i § 4.3c).

1.2.2. En canvi, doblen la erra (*rr*) els mots formats per prefixació següents, alguns casos dels quals signifiquen una regularització de la grafia per a evitar la pronunciació amb erra simple (*r*):

a) Els mots començats pels prefixos *a-* (que significa 'no' o 'sense', o bé que funciona com un verbalitzador —és a dir, que forma verbs—), *cor-* (variant de *con-*) i *ir-* (variant de *in-*). Per exemple: *arreflèxia*, *arrítmia*; *arranar*, *arrasar*; *correferent*, *corregnar*, *correligionari*, *corresponsable*; *irrebatible*, *irreconciliable* (OIEC, § 2.4.2a).

b) El mot *erradicar* i derivats: *erradicació*, *erradicatiu*, format amb un prefix històric *e-*, variant de *ex-* (notem, però, *erosió*, *erupció*, *erumpent*) (OIEC, § 2.4.2b).

c) Alguns mots prefixats ja formats en llatí com *birrem*, *corregir*, *prerrogativa*, *prorrata*, *prorrompre*, *virrei* (OIEC, § 2.4.2c i § 4.3c).

d) Formes que deriven de locucions com ara *arreveure*, *anorrear* [= § 2.5.1] (OIEC, § 2.4.2c).

[→ El comentari de casos d'aquest bloc es fa juntament amb el del § 2.5.1 (comentari de casos núm. 6)]

1.3. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de vocal (OIEC, § 2.6.3.2a i § 4.3c)

‡ 1.3.1 S'escriuen amb dues esses els mots derivats formats per un radical començat per *s* amb els prefixos *a-* (no negatiu), *des-* i *dis-* (negatius) i *re-*: *assaborir, assecar, assegurar, assenyalar, assemblar, assignar, associar, assuaujar; dessagnar, dessalar, dessuar, dessabor, desservei; dissimular, dissoldre, dissociar, dissort, dissímil, dissemblant, dissident; ressaltar, resseguir, ressituar, ressorgir, ressonar, ressentit, ressec, ressenya, ressò, ressopó*. S'exceptua el mot *resecció*, amb grafia presa directament del llatí (OIEC, § 2.6.3.2aIV).

1.3.2. S'escriuen amb dues esses alguns compostos i derivats ja formats en llatí, els manllevats i alguns d'antics que ja tenen una tradició consolidada amb aquesta grafia: *bissextil, pressuposar, pressupost, prosseguir; altresí, forassenyat, reressaga, tornassol* [= § 2.3] (OIEC, § 2.6.3.2aVI i § 4.3c).

1.4. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant (OIEC, § 4.3d)

1.4.1. REGLA GENERAL DELS MOTS PREFIXATS AGLUTINATS AMB EL SEGON FORMANT COMENÇAT PER *s* SEGUIDA DE CONSONANT: Els mots prefixats no perden mai la *e* inicial del segon component quan va seguida de *s*+consonant: *antiespasmòdic, contraespionatge, desestalinització, exestipulat, infraestructura, interestellar, neoescolàstic, poliesportiu, preescolar, reescalfar, reestructurar, semiesfèric, sotaescriure, subespècie, superestructura, supraescapular* [cf. el § 1.6] (OIEC, § 4.3d, primer paràgraf).

1.4.2. En els mots compostos i prefixats formats mitjançant la composició culta, és a dir, seguint els procediments de formació del grec i del llatí, i també en els formats en una altra llengua, generalment no s'hi troba aquesta *e*, perquè s'han incorporat al català globalment i no cadascun de llurs elements separadament. En molts d'aquests mots, el segon component és un terme que no existeix en català com a mot independent i, per tant, fàcilment identificable com a radical culte que no adopta aquesta *e*: *amfisbena, anastomosi, batiscaf, circumspecte, diàstole, hemistiqui, isòsceles, megasclera, microscopi, Iugoslàvia* (notem que no existeixen en català **esbena, *estomosi, *escaf, *especte, *estole, *estiqui, *esceles, *esclera, *escopi, *Eslàvia*) [= § 2.4.2] (OIEC, § 4.3d, segon paràgraf).

1.4.3. En altres mots compostos i prefixats formats per composició culta, en canvi, sí que s'escriu aquesta *e*, perquè el segon component coincideix formalment amb un mot català que equival semànticament al radical culte: *altoestrat, cirroestrat, nimboestrat* (cf. *estrat* 'núvol baix que forma una capa uniforme'), *arterioesclerosi* (cf. *esclerosi*), *bioespeleologia* (cf. *espeleologia*), *broncoespirometria* (cf. *espirometria*), *cardioespasme* (cf. *espasme, antiespasmòdic*), *electroestàtic, hidroestàtic* (cf. *estàtic, hiperestàtic*), *corticoesteroide* (cf. *esteroide*), *cronoestratigrafia, litoestratigrafia* (cf. *estratigrafia*), *endoesquelet, exoesquelet, neuroesquelet* (cf. *esquelet*), *fusoespiroquetosi* (cf. *espiroquetosi*), *geoestacionari* (cf. *estacionari*), *metaestable, monoestable, termoestable* (cf. *estable, biestable*), *micaesquist, talcoesquist* (cf. *esquist*); *feldespat* (cf. *espat*), *isoespín* (cf. *espín*) [= § 2.4.3, primer paràgraf] (OIEC, § 4.3d, segon paràgraf).

‡ Cal tenir en compte que alguns d'aquests compostos de formació culta, el segon component dels quals pot ser identificat fàcilment amb un mot de la llengua amb *e* inicial, no presenten mai

e inicial en llur segon element, bé perquè porten l'accent en el primer formant (*aeròstat*, *antístrofa*, *megàspora*, *hipòstil*; cf. *estat*, *estrofa*, *espora*, *estil*), bé perquè el significat del mot independent no coincideix amb el significat del segon terme dels compostos (*atmosfera*, *biosfera*, *estratosfera*; *adstrat*, *substrat*, *superstrat*; *episperma*, *gimnosperma*; cf. *esfera*, *estrat*, *esperma*). Tampoc no porta *e* inicial el segon element d'un conjunt de compostos, alguns ja antics en català, que costa identificar com a tals, malgrat coincidir formalment i semànticament amb mots independents amb *e* inicial: *adscriure*, *inscriure*, *prescriure*, *subscriure*, *infrascrit*, *manuscrit*, *mecanoscrit* (cf. *escriure*, *escrit*, *sotaescrit*); *constrènyer* (cf. *estrènyer*), *contrastar* (cf. *estar*), *restablir* (cf. *establir*), *transpirar* (cf. *espirar*), *Txecoslovàquia*, *txecoslovac* (cf. *Eslovàquia*, *eslovac*) [=§ 2.4.3, segon paràgraf] (OIEC, § 4.3d, tercer paràgraf), i també *citostàtic* i *ortostàtic* i altres compostos amb les formes sufixades *-stasi* i *-stàtic*.

[→ El comentari de casos d'aquest bloc es fa juntament amb el del § 2.4 (comentari de casos núm. 5)]

1.5. Els mots prefixats que porten guionet [cf. el § 1.1, el § 1.2, el § 1.3 i el § 1.4] (OIEC 2021, § 4.3.1.2 i § 4.3.1.5)

1.5.1. S'escriuen amb guionet els conjunts formats per un nom o un adjectiu precedits de l'adverbi *no* que han assolit un alt grau de lexicalització; en aquests casos, *no* es comporta com un prefix. Corresponen a conceptes ben fixats, propis dels llenguatges d'especialitat: *pacte de no-agressió*, *el no-alineament* (i *els països no-alineats*), *la no-belligerància* (i *les nacions no-belligerants*), *la no-ingerència*, *el principi de no-intervenció* (dret i política internacionals); *un no-electròlit*, *un no-metall* (química); *el no-jo*, *el no-res* (filosofia); *la no-violència* (i *els no-violents*, *Gandhi era radicalment no-violent*; sociologia); *prosa de no-ficció* (literatura); *els no-creients* (religió); *la no-figuració* (i *art no-figuratiu*; art); *geometria no-euclidiana* (matemàtiques) [cf. el § 1.6.1 i el § 2.5.2] (OIEC 2021, § 4.3.1.2, primer paràgraf).

[Recordem el text de la normativa anterior al 2006 —*Documents normatius 1962-1996*, 1997, p. 20—: «El substantiu *no-res* i els compostos formats amb el mot *no* i un substantiu s'escriuran amb guionet: *el no-alineament*, *la no-violència*; en canvi, el mot *no* s'escriurà com a mot independent quan precedeix un adjectiu: *els països no alineats*, *les nacions no violentes*, *els no violents*.»]

‡ Modernament és freqüent, particularment en el llenguatge periodístic, l'ús de l'adverbi *no* anteposat a noms abstractes, especialment a derivats de verbs i adjectius, per a designar la realitat contrària a la designada pel nom. Certes expressions, com les esmentades en el paràgraf anterior, s'han lexicalitzat i són casos conceptualment ben fixats com a termes propis d'un camp d'especialitat, de manera que el significat dels conjunts «*no* + nom» i «*no* + adjectiu» no es dedueix simplement per la negació del concepte expressat pel nom o l'adjectiu corresponent. A més, el caràcter lexicalitzat d'aquestes expressions no sol admetre la introducció de complements o modificadors, que serien, en realitat, arguments del mot primitiu: *És un partidari convençut de la no-violència* (cf. *La no violència en el joc és imprescindible per a l'esportivitat*), *Gandhi era radicalment no-violent* (cf. *Aquest és un futbolista no (gaire) violent*) (OIEC 2021, § 4.3.1.2, segon paràgraf).

[→ El comentari de casos d'aquest bloc es fa juntament amb el del § 1.6.1 (comentari de casos núm. 1)]

‡ **1.5.2.** Hi ha ocasions en què, com a recurs estilístic en contextos específics (científics, sobretot), és acceptable el truncament de tots els elements menys l'últim, amb elisió de

constituents, dels compostos formats a la manera culta i dels derivats per prefixació en les coordinacions del tipus *homonuclears* i *heteronuclears* o *preoperatori* i *postoperatori*, sempre que el primer constituent sigui un element tònic amb contingut lèxic: **homo-** i **heteronuclears**, **pre-** i **postoperatori** (OIEC 2021, § 4.3.1.5, segon paràgraf), i també **sub-** i **suprahepàtic** (no OIEC ni DIEC) [= § 1.1.4].

[La normativa anterior al 2006 no deia res sobre aquest detall.]

1.6. Els mots prefixats que porten el prefix separat [cf. el § 1.1, el § 1.2, el § 1.3 i el § 1.4] (OIEC 2021, § 4.3.1.2 i § 4.3.1.3)

1.6.1. Ultra els casos de prefixació de *no* que porten guionet, en altres expressions no és evident que s'hagi assolit aquest grau elevat de lexicalització o que s'hagin consolidat com a conceptes especialitzats, de manera que *no* manté el seu valor d'adverbi, el significat de les expressions és el contrari del que tindrien sense *no*, i en general admeten complements: *la no obligatorietat (de la vacunació)*, *la no existència (d'un llenguatge literari)*, *la no modificació (d'un acord)*. I més clarament encara amb adjectius i adjectius nominalitzats: *un nom no comptable*, *una organització no governamental*, *una equació no lineal*, *la comunicació no verbal*; *els no fumadors*, *els no matriculats*, *els no residents*. També hi ha expressions que es troben en procés de lexicalització i d'adquirir un valor conceptual, però mentre aquest procés no s'ha completat s'escriuen sense guionet: *la no confessionalitat (de l'Estat)*, *la no convertibilitat (del dòlar)*, *la no compareixença (a una convocatòria)*, *la no proliferació (d'armes nuclears)* [cf. el § 1.5.1] (OIEC 2021, § 4.3.1.2, tercer paràgraf).

‡ Amb tot, és preferible evitar aquestes expressions si la llengua ja disposa d'un mot de significació equivalent format per un prefix negatiu o d'un antònim, com ara *disconforme* (per *no conforme*), *imprevisió* (per *no previsió*), *inexistència* (per *no existència*), *absència* (per *no presència*). De vegades també resulten més naturals construccions com «manca/falta de + nom»: *manca d'integració* (per *no integració*), *falta de resposta* (per *no resposta*) (OIEC 2021, § 4.3.1.2, quart paràgraf).

[→ Comentari de casos núm. 1]

1.6.2. S'escriuen separats els mots formats per prefixació en què un prefix s'adjunta a una expressió lexicalitzada formada per un nom i els seus complements (*director general*, *conseller en cap*, *primer ministre*) o a un mot que ja porta guionet (*camí-raler*, *nord-americà*); en aquests casos, l'espai es deixa entre el prefix (o els prefixos) i la forma composta. Per exemple: *manifestació anti cascos blaus*, *grup anti pena de mort*, *vacunació anti tos ferina*, *ex alt càrrec*, *ex mosso d'esquadra*, *ex número dos*, *ex primera dama*, *ex Unió Soviètica*, *l'ambient pre Segona Guerra Mundial*, *manifestació pro dret de vaga*, *comissió pro Sagrada Família*, *pseudo petita burgesia*, *vice primera ministra*, *ex vice primer ministre*, *vice tinent d'alcalde*; *actitud anti nord-americana*, *ex camí-raler*, *pseudo ciència-ficció* [= § 3.1.6; cf. el § 1.1.2, el § 1.2.1 i el § 3.1.5] (OIEC 2021, § 4.3.1.3b, primer paràgraf).

‡ En els registres informals, determinats prefixos com *super-*, *hiper-*, *mega-* o *ultra*, que se solen utilitzar amb intenció hiperbòlica, poden modificar locucions: *Queda súper a prop d'aquí*; *Ens hem llevat mega d'hora* (OIEC 2021, § 4.3.1.3b, segon paràgraf).

[En l'àmbit jurídic, el sintagma *parella de fet* és clarament un sintagma lexicalitzat. En canvi, *parella estable*, depèn bastant del context: en l'àmbit del dret, *parella estable* és un sinònim de *parella de fet* i, per tant, també és un sintagma lexicalitzat. Podríem dir que, com en el cas del *no*, determinades expressions poden tenir un caràcter

lexicalitzat en alguns àmbits d'especialitat que no tenen en el llenguatge corrent (per exemple, *tinc parella estable des de fa cinc anys*, en què el significat de *parella* i *estable* és absolutament composicional i, per tant, transparent). En conseqüència, *ex parella de fet* i *ex parella estable* (no OIEC ni DIEC) s'han d'escriure, en l'àmbit jurídic, amb un espai entre el prefix i el sintagma.]

[→ [Comentari de casos núm. 2](#)]

1.6.3. S'escriuen separats els mots formats per prefixació en què el prefix precedeix majúscules, xifres, símbols, cometes o mots en cursiva (marcats tipogràficament en rodona en els exemples): *anti OTAN*, *ex Iugoslàvia*, *fluorescència anti Stokes*, *ex URSS*, *l'Europa post Maastricht*; *selecció sub 21*, *pel·lícula súper 8*; *globulina anti D*; *un ex «hippy»* [la OIEC escriu aquest exemple totalment en cursiva] (i també *un ex «xirucaire»* —no OIEC ni DIEC—); *manifestació anti skinheads*; *anti honoris causa*; *pro kale borroka*. Davant majúscula, però, el mot prefixat s'escriu aglutinat si constitueix un nou nom propi i, en aquests casos, la majúscula es trasllada a la inicial: *Anticrist*, *Cisjordània*, *Prealps*, *Prepirineus*, *Transcaucàsia* (OIEC 2021, § 4.3.1.3a).

[La normativa anterior al 2006 no deia res sobre aquest detall.]

[→ [Comentari de casos núm. 3](#)]

‡ **1.6.4.** La pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions no previstos per la normativa en què és acceptable escriure el prefix separat del radical. Per exemple, amb la finalitat de distingir el sentit respecte d'un mot homògraf (*pre ocupació*, volent significar 'ocupació anterior', *pre fixat* 'fixat anteriorment', *ex portador*, *ex pres*, *co rector*) o bé per a evitar formes gràfiques detonants, especialment amb el prefix *ex-* (*ex exiliat* 'persona que ha deixat d'estar exiliada', *ex xa*, 'persona que ha deixat d'ésser xa de Pèrsia') (OIEC 2021, § 4.3.1.3c).

[La normativa anterior al 2016 no deia res sobre aquest punt. Tan sols una nota a peu de pàgina afirmava: «Cal tenir present d'altra banda, que, al marge de l'aplicació d'aquestes normes als mots consolidats que apareixen en els diccionaris, la pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions que no hi són previstes, en les quals pot ésser admès l'ús discrecional del guionet.» (*Documents normatius 1962-1996*, 1997, p. 19, nota 2).]

[→ [Comentari de casos núm. 4](#)]

2. La grafia dels mots compostos

2.1. Els mots compostos aglutinats en general

2.1.1. REGLA GENERAL DELS MOTS COMPOSTOS: Els mots compostos generalment s'escriuen aglutinats [cf. el § 2.7] (OIEC, § 4.3, primer paràgraf, i OIEC, § 4.3.2.1).

2.1.2. Els compostos patrimonials (formats a partir de mots catalans), per exemple: *agredolç*, *aiguardent*, *allioli*, *bocamoll*, *cagadubtes*, *centpeus*, *clarobscur*, *coliflor*, *a correquita*, *a cuitacorrents*, *filferro*, *gratacel*, *malnom*, *a matadegolla*, *milhomes*, *sucamulla*, *vistiplau*, *Aiguafreda*, *Puiggraciós*, *Vilanova*, *Bellpuig*, *Bonrepòs*, *Calescoves*, *Montlluís*, *Portbou* [cf. el § 2.7.4 i el § 3.1.3] (OIEC, § 4.3.2.1a).

[OIEC, § 1.3b: *a correquita*, *a cuitacorrents*, *a matadegolla* i *sucamulla* es passen a escriure sense guionet perquè es consideren compostos no reduplicatius, com ara *baliga-balaga*, *pengim-penjam*, etc. (vegeu també OIEC, § 4.3.2.2c).]

2.1.3. Els compostos cultes, que són aquells el primer element dels quals té una forma prefixada acabada en *-o* i de vegades en *-i* (com ara *afro-*, *economico-*, *físico-*, *hispano-*,

labio-, psico-, socio-; denti-, pisci-). Per exemple: *afroasiàtic, economicofinancer, fisicoquímic, hispanoamericà, labiodental, psicopedagog, sociocultural; dentinasal, piscicultura, piscifactoria* [cf. el § 2.7.5, segon paràgraf] (OIEC, § 4.3.2.1b).

* Només és admissible el guionet si es vol remarcar la independència dels dos conceptes, per exemple: *tractat hispano-america* ('d'Espanya i d'Amèrica, bilateralment'), *l'àmbit catalano-valenciano-balear* [= § 2.7.13] (OIEC, § 4.3.2.2k, segon paràgraf).

[La normativa anterior al 2006 no deia res sobre aquest detall. Tan sols una nota a peu de pàgina afirmava: «Cal tenir present d'altra banda, que, al marge de l'aplicació d'aquestes normes als mots consolidats que apareixen en els diccionaris, la pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions que no hi són previstes, en les quals pot ésser admès l'ús discrecional del guionet.» (*Documents normatius 1962-1996*, 1997, p. 19, nota 2). Tanmateix, la versió provisional en línia de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2002-2015) sí que recollia aquesta possibilitat.]

[→ **El comentari de casos d'aquest bloc es fa juntament amb el del § 2.7.13 (comentari de casos núm. 7)**]

2.1.4. S'escriuen aglutinats els derivats dels quantificadors cardinals i ordinals que en porten: *cinccentista* (< *cinc-cents*), *noucentisme* (< *nou-cents*) [= § 2.7.1] (OIEC, § 4.3.2.2a, primer paràgraf).

2.1.5. S'escriuen aglutinats els derivats dels compostos reduplicatius, especialment onomatopeies: *pingponguista* (< *ping-pong*), *zigzaguejar* (< *zig-zag*) [= § 2.7.3, segon paràgraf] (OIEC, § 4.3.2.2c).

2.1.6. S'escriuen aglutinats alguns mots de creació onomatopeica o expressiva que, generalment, tenen un significat més concret, com *cucut, marrameu, tururut, corimori, clocpiu, napbuf, ratbuf*, i del llenguatge infantil, com *bobò, cocou, oioi, tatà, titit* [= § 2.7.3, primer paràgraf] (OIEC, § 4.3.2.2c).

[*Documents de la Secció Filològica, III*, 1996, p. 34-35: *corimori, clocpiu, napbuf* i *ratbuf* s'escriuen amb guionet perquè formaven part del grup de compostos reduplicatius i expressius.]

2.1.7. S'escriuen aglutinats alguns compostos antics que ja tenen una tradició consolidada de grafia inaccentuada, malgrat que tenen algun element que n'hauria de portar si s'hagués compost amb guionet: *adesiara* (**adés-i-ara*), *quefer* (**què-fer*), *queviure* (**què-viure*), *usdefruit* (**ús-de-fruit*) [= § 2.7.6] (OIEC, § 4.3.2.2g).

2.1.8. En els compostos i locucions in comptables o invariables sol ésser la relació de significat entre llurs components la que indica generalment la grafia. Per exemple, s'escriu *maldulls* ('planta'), *vetesifils* ('comerciant') i *vaivé* ('moviment') —aquest darrer exemple, OIEC, § 4.3.2.2a i § 4.3.3.2a—, amb significat no composicional (OIEC, § 4.3.2.1a), mentre que s'escriu *alts i baixos* ('desigualtats en alçària, pujades i baixades') i *finès herbes* ('herbes aromàtiques'), amb significat composicional [= § 3.1.2] (OIEC, § 4.3.3.1, paràgraf final).

2.1.9. En alguns casos, un conjunt de mots que constitueixen un sintagma, una locució o fins i tot una oració sencera, format segons les regles sintàctiques ordinàries, s'ha lexicalitzat i ha donat lloc a un mot nou, amb un comportament morfològic o sintàctic específic que justifica la seva condició de compost. Aquests conjunts es poden trobar usats en la llengua adés com un conjunt no sintetitzat de mots contigus independents, i s'escriuen, per tant, separats per espais en blanc, adés com un mot compost, el qual s'escriu amb els components aglutinats (amb un guionet quan escau) [= § 3.1.3] (OIEC, § 4.3.3.2).

2.1.10. Pel que fa a la flexió, els compostos presenten flexió a la dreta, és a dir, els morfemes flexius que expressen els trets de gènere, nombre, temps verbal, etc., es veuen afectats només en el segment final (*maldecap* ‘preocupació’, pl. *maldecaps*; *coliflor*, pl. *coliflors*; *ratapinyada*, pl. *ratapinyades*; *sordmut*, fem. *sordmuda*; *giravoltar*, present d’indicatiu *giravolto*, *giravoltes*, *giravoltem*, etc.), i aquesta cohesió morfològica dels components justifica l’aglutinació gràfica en l’escriptura d’aquests mots [= § 3.1.4] (OIEC, § 4.3.3.1).

2.2. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per r

2.2.1. REGLA GENERAL DELS MOTS COMPOSTOS AMB EL SEGON FORMANT COMENÇAT PER R: En els compostos cultes el segon component dels quals comença amb *r-*, aquesta erra no es dobla encara que representi un so de erra vibrant entre vocals: *aerorefrigerant*, *iberoromà* (OIEC, § 2.4.2 i § 4.3c).

‡ Recordem que, en el cas dels compostos catalans, quan el primer formant acaba en vocal i el segon comença amb *r* se separen amb un guionet. Per exemple: *busca-raons*, *bleda-rave*, *cara-rodó*, *compta-revolucions*, *de soca-rel*; *Coma-ruga*, *Riba-roja*, *Vila-real* [= § 2.7.4; vegeu també el § 2.7.5, primer paràgraf; cf. § 2.1.2 i el § 3.1.3] (OIEC, § 2.4.2, paràgraf final, i § 4.3.2.2d).

2.2.2. En canvi, doblen la erra (*rr*) els mots compostos següents, alguns casos dels quals signifiquen una regularització de la grafia per a evitar la pronunciació amb erra simple (*r*):

a) En compostos manllevats com *aiguarràs*, *bancarrota*, *xafarranxo* (OIEC, § 2.4.2c i § 4.3c).

b) Els compostos amb els formants d’origen grec *raquio-* (o *raqui-*), *reo-*, *rino-* (o *rin-*), *rinco-*, *rizo-* (o *riz-*) i *rodo-*. Per exemple: *cefalorraquidi*, *batirreòmetre*, *otorrinolaringòleg*, *catarrins*, *ornitorrinc*, *arrizotònic*, *micorriza*, *cinorròdon*; i compostos amb les terminacions *-rràfia*, *-rràgia*, *-rrea*, *-rrexí*, *-rrinc* i *-rroide*: *neurorràfia*, *hemorràgia*, *diarrea*, *verborrea*, *metrorrexí*, *hemorroide* (OIEC, § 2.4.2d).

[→ [El comentari de casos d’aquest bloc es fa juntament amb el del § 2.5.1 \(comentari de casos núm. 6\)](#)]

2.3. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per s seguida de vocal (OIEC, § 2.6.3.2aVI i § 4.3c)

S’escriuen amb dues esses alguns compostos i derivats ja formats en llatí, els manllevats i alguns d’antics que ja tenen una tradició consolidada amb aquesta grafia: *bissextil*, *pressuposar*, *pressupost*, *proseguir*; *altressí*, *forassenyat*, *reessaga*, *tornassol* [= § 1.3.2].

2.4. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per s seguida de consonant (OIEC, § 4.3d)

2.4.1. REGLA GENERAL DELS MOTS COMPOSTOS AMB EL SEGON FORMANT QUE, ETIMOLÒGICAMENT, COMENÇAVA PER S SEGUIDA DE CONSONANT: Els mots compostos no perden mai la *e* inicial del segon component quan va seguida de *s* + consonant: *alaestès*, *barbaespès*, *guardaespalles*; *aeroespacial*, *autoescola*, *autoestop*, *ciberespai*, *heliestació*, *teleespectador* (OIEC, § 4.3d, primer paràgraf).

2.4.2. En els mots compostos formats mitjançant la composició culta, és a dir, seguint els procediments de formació del grec i del llatí, i també en els formats en una altra llengua, generalment no s'hi troba aquesta *e*, perquè s'han incorporat al català globalment i no cadascun de llurs elements separadament. En molts d'aquests mots, el segon component és un terme que no existeix en català com a mot independent i, per tant, fàcilment identificable com a radical culte que no adopta aquesta *e*: *amfisbena*, *anastomosi*, *batiscaf*, *circumspecte*, *diàstole*, *hemistiqui*, *isòsceles*, *megasclera*, *microscopi*, *Iugoslàvia* (notem que no existeixen en català **esbena*, **estomosi*, **escaf*, **especte*, **estole*, **estiqui*, **esceles*, **esclera*, **escopi*, **Eslàvia*) [= § 1.4.2] (OIEC, § 4.3d, segon paràgraf).

2.4.3. En d'altres mots compostos i prefixats formats per composició culta, en canvi, sí que s'escriu aquesta *e*, perquè el segon component coincideix formalment amb un mot català que equival semànticament al radical culte: *altoestrat*, *cirroestrat*, *nimboestrat* (cf. *estrat* 'núvol baix que forma una capa uniforme'), *arterioesclerosi* (cf. *esclerosi*), *bioespeleologia* (cf. *espeleologia*), *broncoespirometria* (cf. *espirometria*), *cardioespasme* (cf. *espasme*, *antiespasmòdic*), *electroestàtic*, *hidroestàtic* (cf. *estàtic*, *hiperestàtic*), *corticoesteroide* (cf. *esteroide*), *cronoestratigrafia*, *litoestratigrafia* (cf. *estratigrafia*), *endoesquelet*, *exoesquelet*, *neuroesquelet* (cf. *esquelet*), *fusoespiroquetosi* (cf. *espiroquetosi*), *geoestacionari* (cf. *estacionari*), *termoestable* (cf. *estable*), *micaesquist*, *talcoesquist* (cf. *esquist*); *feldespat* (cf. *espat*), *isoespín* (cf. *espín*) [= § 1.4.3, primer paràgraf] (OIEC, § 4.3d, segon paràgraf).

‡ Cal tenir en compte que alguns d'aquests compostos de formació culta, el segon component dels quals pot ser identificat fàcilment amb un mot de la llengua amb *e* inicial, no presenten mai *e* inicial en llur segon element, bé perquè porten l'accent en el primer formant (*aeròstat*, *antístrofa*, *megàspora*, *hipòstil*; cf. *estat*, *estrofa*, *espora*, *estil*), bé perquè el significat del mot independent no coincideix amb el significat del segon terme dels compostos (*atmosfera*, *biosfera*, *estratosfera*; *adstrat*, *substrat*, *superstrat*; *episperma*, *gimnosperma*; cf. *esfera*, *estrat*, *esperma*). Tampoc no porta *e* inicial el segon element d'un conjunt de compostos, alguns ja antics en català, que costa identificar com a tals, malgrat coincidir formalment i semànticament amb mots independents amb *e* inicial: *adscriure*, *inscriure*, *prescriure*, *subscriure*, *infrascrit*, *manuscrit*, *mecanoscrit* (cf. *escriure*, *escrit*, *sotaescrit*); *constrènyer* (cf. *estrènyer*), *contrastar* (cf. *estar*), *restablir* (cf. *establir*), *transpirar* (cf. *espirar*), *Txecoslovàquia*, *txecoslovac* (cf. *Eslovàquia*, *eslovac*) [= § 1.4.3, segon paràgraf] (OIEC, § 4.3d, tercer paràgraf), i també *bacteriostàtic* i *citostàtic* (però no **ortostàtic*, sinó *ortoestàtic*) i altres compostos amb les formes sufixades i *-stàtic -stàtica* i *-stasi -stàsia* (*bacteriostàsia*, *hemostàsia*).

[OIEC, § 1.3c: «[...] Aquest canvi comporta una modificació de l'acord pres el 19 de febrer de 1996. Amb l'addició d'aquesta *e* epentètica es facilita la coneixença de l'ortografia d'aquests compostos, perquè els assimila a la resta de compostos i prefixats (*autoescola*, *infraestructura*, *poliesportiu*, *preescolar*).»]

[→ [Comentari de casos núm. 5](#)]

2.5. Expressions catalanes lexicalitzades aglutinades

2.5.1. Formes que deriven de locucions com ara *arreveure* i *anorrear* s'escriuen aglutinades, però doblen la *erra* [= § 1.2.2.d] (OIEC, § 2.4.2c).

[→ [Comentari de casos núm. 6](#)]

‡ **2.5.2.** D'una manera semblant als funcionament de l'adverbi *no* [cf. el § 1.5.1 i el § 1.6.1], algunes preposicions formen part de certes expressions lexicalitzades formades per una

preposició i un substantiu que és el complement d'un nom elidit o sobreentès. Aquests sintagmes preposicionals funcionen com un nom i s'escriuen aglutinats. Per exemple: *una contrarellotge* ('cursa contra rellotge'); *un forabord* ('motor fora bord'); *un sensepapers* ('persona sense papers en regla'); *un sensesostre* ('persona sense llar pròpia') (OIEC, § 4.3.1.2, cinquè paràgraf).

[Algunes d'aquestes expressions lexicalitzades, com *sensepapers* i *sensesostre*, s'havien escrit separadament (sense guionet) fins a l'aparició de la nova *Ortografia* (2006).]

2.6. Expressions aglutinades que són manlleus

2.6.1. Els compostos que són manlleus adaptats s'escriuen amb els components aglutinats i sense guionet. Per exemple: *agnusdei*, *aiguagim*, *cameràman*, *ciclocròs*, *discjòquei*, *exlibris*, *troleibús*, *vademècum* (OIEC, § 4.3.2.1c).

[*Documents de la Secció Filològica, III*, 1996, p. 37: *agnusdei* i *exlibris* es consideraven manlleus no adaptats i, per tant, s'escriuen amb guionet.]

‡ **2.6.2.** Els compostos que són manlleus no adaptats només s'escriuen aglutinats si en la llengua d'origen s'escriuen amb els components aglutinats. Per exemple: *bypass*, *copyright*, *leitmotiv*, *playback*, *skinhead*, *striptease*, *topless* [cf. el § 2.7.11] (OIEC, § 4.3.2.2f, segon paràgraf).

‡ **2.6.3.** S'escriuen aglutinats els derivats de certs manlleus nominals que mantenen llur caràcter sintagmàtic, procedents especialment de llengües romàniques, que en la llengua d'origen són sintagmes descriptius (és a dir, que es poden considerar interpretables) [= § 3.2.3], i dels noms que provenen de la lexicalització d'un nom propi compost [= § 3.2.4] quan presenten sufixos catalans: *belcantisme*, *estilnovista*, *novaiorquès* (de *Nova York*), *ratpenatisme* (de *Lo Rat Penat*) (OIEC, § 4.3.2.2f, tercer paràgraf, i § 4.3.3.4).

[La normativa anterior al 2006 no explicava amb tant de detall la casuística dels mots adaptats i no adaptats.]

2.7. Els mots compostos que porten guionet (OIEC, § 4.3.2.2)

2.7.1. Els cardinals i ordinals compostos porten guionet entre desena i unitat, i entre unitat i els mots *cents*, *centes* (o *centè*, *centena*): *vint-i-un*, *quaranta-quatre*, *dues-centes*, *cinc-cents*, *vuitanta-nou*; *vint-i-setè*, *tres-centens*. Els derivats d'aquests mots, però, no porten guionet: *cinccentista*, *noucentisme* [= § 2.1.4] (OIEC, § 4.3.2.2a).

2.7.2. Porten guionet els compostos el primer component dels quals és un punt cardinal: *nord-americà*, *nord-est*, *sud-coreà*; *Sud-àfrica*. També s'escriuen amb guionet els derivats d'aquests mots: *nord-estejar*, *nord-oestejar*, *sud-americanització* (OIEC, § 4.3.2.2b).

[Abans de portar a la impremta l'original de l'OIEC el 2006, la Secció Filològica va decidir d'ampliar aquesta regla als casos de derivació a partir de compostos que tenen, com a primer formant, un punt cardinal, sense excepció, que és tal com figura actualment en aquesta obra normativa.]

2.7.3. Porten guionet els compostos reduplicatius, especialment onomatopeies: *baliga-balaga*, *barrija-barreja*, *bitllo-bitllo*, *bum-bum*, *gori-gori*, *leri-leri*, *pengim-penjam*, *pica-pica*, *ping-pong*, *poti-poti*, *xano-xano*, *xup-xup*, *zig-zag*. Els derivats d'aquests mots, però, no porten guionet: *pingponguista*, *zigaguejar* [= § 2.1.5] (OIEC, § 4.3.2.2c).

En canvi, s'escriuen aglutinats alguns mots de creació onomatopeica o expressiva que, generalment, tenen un significat més concret, com *cucut*, *marrameu*, *tururut*, *corimori*, *clopciu*,

napbuf, *ratbuf*, i del llenguatge infantil, com *bobò*, *cocou*, *oioi*, *tatà*, *titit* [= § 2.1.6] (OIEC, § 4.3.2.2c).

[*Documents de la Secció Filològica, III*, 1996, p. 34-35: *corimori*, *clopiu*, *napbuf* i *ratbuf* s'escriuen amb guionet perquè formaven part del grup de compostos reduplicatius i expressius.]

2.7.4. Porten guionet els compostos patrimonials en què el primer (o el segon) element acaba en vocal i el segon (o el tercer) comença per *r-*, *s-* o *x-*: *barba-roig*, *busca-raons*, *cama-sec*, *escura-xemeneies*, *gira-sol*; *Coma-ruga*, *Poble-sec*; *cul-de-sac*, *qui-sap-lo*, *Vall-de-Roures* [= § 2.2.1; cf. el § 2.1.2 i el 3.1.3]. També s'escriu guionet en els derivats d'aquests mots: *poca-soltada*, *vall-de-rourà*, *vila-realenc* (OIEC, § 2.4.2, paràgraf final, i § 4.3.2.2d).

2.7.5. Porten guionet els compostos patrimonials en què el compost resultant pot dificultar o alterar la lectura dels components, a causa de les lletres concurrents: *alt-alemany*, *baix-empordanès*, *pit-roig*, *plats-i-olles*, *estira-i-arroisa*, *mira'm-i-no-em-toquis*; *Bell-lloc*, *Puig-reig*, *Sala-d'Heures*, *alt-alemany* (per a evitar la sensibilització de la *t*; el guionet és innecessari en *alnavarrès*), *baix-empordanès* (per a evitar la pronunciació sorda de la *x*; el guionet és innecessari en *baixllatí*) [vegeu també el § 2.2.1, segon paràgraf] (OIEC, § 4.3.2.2e, primer paràgraf, i § 4.3.3.2b, segon paràgraf).

* Aquest fenomen també afecta alguns compostos a la manera culta propis dels llenguatges d'especialitat, com *hístero-ooforectomia* o *salpingo-ootectomia*, en què hi ha concurrència de tres *o*: la *o* final del primer component i les dues de la forma prefixada *oo-* 'ou' del segon component (OIEC, § 4.3.2.2e, segon paràgraf).

2.7.6. Porten guionet els compostos en què l'element de l'esquerra duu accent gràfic: *camí-raler*, *mà-llarg*, *pèl-blanc*; *ciència-ficció*, *cotó-en-pèl*; *més-dient*, *el més-enllà*, *al després-dinar*; *dellà-ahir*, *després-demà*, *enllà-ahir*; *déu-n'hi-do* (i *déu-n'hi-doret* [aquest darrer, derivat de l'anterior, justifica la necessitat de considerar-lo un mot compost]). En canvi, s'escriuen aglutinats alguns compostos antics que ja tenen una tradició consolidada amb aquesta grafia, com *adesiara*, *quefer*, *queviure*, *usdefruit* [= § 2.1.7; vegeu també el § 4.1.3] (OIEC, § 4.3.2.2g).

[Expressions com ara *déu-n'hi-do* i *cotó-en-pèl* s'havien escrit sense guionets fins a l'aparició de l'*Ortografia catalana* (2006). Es tracta d'un grau més de lexicalització d'aquestes expressions.]

2.7.7. Porten guionet els termes d'especialitat en què algun dels elements és un símbol (lletra, xifra, etc.): *2,4,6-trinitrofenol*, *pH-metre* (llegit «pehàcmetre»), *omega-3*, *p-aminoazobenzè*; *goma-2*, *succinil-CoA-sintasa* (OIEC, § 4.3.2.2h).

2.7.8. Porten guionet alguns compostos de noms propis com *Josep-Lluís*, *Rosselló-Pòrcel*, *Àustria-Hongria*, *Castella-la Manxa*, *comptador de Geiger-Müller* (OIEC, § 4.3.2.2i, primer paràgraf).

[Fins al desembre del 2016, en els textos de l'IEC s'escrivia *Castella - la Manxa* amb espais a banda i banda.]

‡ Els dos components d'un prenom compost es poden unir gràficament amb un guionet, com acabem de veure, especialment si es vol evitar la confusió del darrer component amb el primer cognom: *Josep-Lluís Andreu*; *Maria-Rosa Montserrat*. Quant als cognoms, a més de la juxtaposició senzilla dels dos cognoms, la unió entre el primer cognom i el segon es pot expressar convencionalment mitjançant la conjunció *i* (*Francesc Pi i Margall*, *Josep Puig i Cadafalch*, *Josep Torras i Bages*), recurs especialment útil entre cognoms compostos, quan hi pot haver confusió entre prenom i cognoms o bé quan el primer cognom acaba amb la mateixa lletra amb què comença el segon cognom (*Daniel Pi de la Serra i Bas*, *Enric Prat de la Riba i*

Sarrà; Ramon d'Alòs-Moner i de Dou, Maria Mas i Pi-Sunyer; Enric Casassas i Simó). També és possible la unió de tots dos cognoms amb un guionet: *Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Joan Salvat-Papasseit* [cf. el § 3.1.3, tercer paràgraf] (OIEC, § 4.3.2.2i, segon paràgraf).

2.7.9. Porten guionet els compostos en què un dels termes ja porta guionet: *rumb est-nord-est, tractat anglo-nord-americà* (OIEC, § 4.3.2.2j).

[La normativa anterior al 2006 no deia res sobre aquesta qüestió.]

2.7.10. Porten guionet els manlleus no adaptats que en la llengua d'origen s'escriuen amb guionet. Per exemple: *chill-out, music-hall, prêt-à-porter, trompe-l'oeil, walkie-talkie* (OIEC, § 4.3.2.2f, primer paràgraf).

2.7.11. També s'escriuen amb guionet els manlleus no adaptats que en la llengua d'origen s'escriuen amb els components separats. Per exemple: *au-pair, best-seller, chaise-longe, déjà-vu, foie-gras, hat-trick, jet-lag, plum-cake, rock-and-roll* [cf. el § 2.6.2, § 3.2.1, § 3.2.2 i § 3.2.3] (OIEC, § 4.3.2.2f, primer paràgraf).

[La normativa anterior al 2006 no explicava amb tant de detall la casuística dels mots adaptats i no adaptats.]

[En els compostos manlevats que en la llengua d'origen s'escriuen amb els components aglutinats, la grafia es respecta en català (*bypass, mezzosoprano*); si s'escriuen amb guionet, el guionet és manté (*music-hall, prêt-à-porter*); si s'escriuen amb els elements separats, com a regla general, cal afegir-hi un guionet (era la regla que ja existia), llevat del casos següents: *a*) els llatínismes, que s'escriuen sempre sense guionet (*horror vacui, delirium tremens*); *b*) les expressions començades amb partícules que tenen un valor adjectival o adverbial, que s'escriuen també sempre sense guionet (*off the record, à la page*), i *c*) les expressions nominals procedents especialment de llengües romàniques i que són sintagmes descriptius (és a dir, que es poden considerar interpretables) en la llengua d'origen, també sense guionet (faria molt estrany escriure un guionet en els casos de l'italià, de l'espanyol, del portuguès i en alguns casos, del francès: *bel canto, cante jondo, bossa nova, femme fatale*).]

‡ **2.7.12.** Se sol escriure un guionet entre els components de sintagmes formats per dos noms juxtaposats que complementen un altre nom: *diccionari Alcover-Moll, vol Barcelona-València, diccionari català-castellà, relació causa-efecte, míssil terra-aire* (OIEC, § 4.3.2.2k, primer paràgraf).

2.7.13. Es pot escriure un guionet (amb la finalitat exclusiva de remarcar la independència dels dos termes) en els compostos cultes, que són aquells el primer element dels quals té una forma prefixada acabada en *-o* i de vegades en *-i*: *tractat hispano-amicà* ('d'Espanya i d'Amèrica, bilateralment'), *l'àmbit catalano-valenciano-balear* [= § 2.1.3] (OIEC, § 4.3.2.2, paràgraf final).

[La normativa anterior al 2006, en general, no deia res sobre aquest detall. Tan sols una nota a peu de pàgina afirmava: «Cal tenir present d'altra banda, que, al marge de l'aplicació d'aquestes normes als mots consolidats que apareixen en els diccionaris, la pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions que no hi són previstes, en les quals pot ésser admès l'ús discrecional del guionet.» (*Documents normatius 1962-1996*, 1997, p. 19, nota 2). Tanmateix, la versió provisional en línia de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2002-2015) sí que recollia aquesta possibilitat.]

[→ [Comentari de casos núm. 7](#)]

3. La grafia de les locucions i dels sintagmes lliures

3.1. Les locucions i els sintagmes lliures catalans (OIEC, § 4.3.3.1 i § 4.3.3.2)

3.1.1. Formalment, les locucions (*blat de moro* 'planta', *finés herbes* 'herbes aromàtiques', *mal de cap*, 'cefalàlgia') i els sintagmes lliures que tenen un significat composicional (*bon*

temps, cafè amb llet, ferro vell, mal humor), constituïts per components que s'escriuen separats per espais, contrasten amb els compostos pel fet que aquests darrers s'escriuen aglutinats o amb guionet (OIEC, § 4.3.3.1, paràgraf inicial).

3.1.2. En els compostos i locucions incomptables o invariables sol ésser la relació de significat entre llurs components la que indica generalment la grafia. Per exemple, s'escriu *maldulls* ('planta'), *vetesifils* ('comerciant') i *vaivé* ('moviment') —aquest darrer exemple, OIEC, § 4.3.2.2a i § 4.3.3.2a—, amb significat no composicional (OIEC, § 4.3.2.1a), mentre que s'escriu *alts i baixos* ('desigualtats en alçària, pujades i baixades') i *fines herbes* ('herbes aromàtiques'), amb significat composicional [= § 2.1.8] (OIEC, § 4.3.3.1, paràgraf final).

‡ **3.1.3.** En alguns casos, un conjunt de mots que constitueixen un sintagma, una locució o fins i tot una oració sencera, format segons les regles sintàctiques ordinàries, s'ha lexicalitzat i ha donat lloc a un mot nou, amb un comportament morfològic o sintàctic específic que justifica la seva condició de compost. Aquests conjunts es poden trobar usats en la llengua adés com un conjunt no sintetitzat de mots contigus independents, i s'escriuen, per tant, separats per espais en blanc, adés com un mot compost, el qual s'escriu amb els components aglutinats (amb un guionet quan escau) [= § 2.1.9] (OIEC, § 4.3.3.2, paràgraf inicial).

En aquest sentit, a diferència dels topònims compostos ([cf. el § 2.1.2] OIEC, § 4.3.2.1a), escrits tradicionalment amb grafia aglutinada, els topònims que presenten la forma d'una locució o d'un sintagma lliure se solen escriure separats: *Aigua Xelida, Erill la Vall, les Borges Blanques, la Vila Joiosa* (però, *el Masnou, el Poblenou, Arenys de Munt, la Seu d'Urgell, Ribes de Freser*) (OIEC, § 4.3.3.3, primer paràgraf).

‡ Cal remarcar que en els noms dels municipis formats pels noms de dos o més nuclis no s'ha de fer servir el guionet per a coordinar-ne els components, sinó la conjunció *i*: *Bonrepòs i Mirambell, Castell i Platja d'Aro, Castellbell i el Vilar, el Figueró i Montmany, Gimènells i el Pla de la Font, Josa i Tuixén, Prats de Molló i la Presta, Rossinyol i Coforb, Vilanova i la Geltrú; Saus, Camallera i Llampaiés* [cf. el § 2.7.8, tercer paràgraf] (OIEC, § 4.3.2.2i, tercer paràgraf).

‡ Cal remarcar que s'escriuen amb la inicial en minúscula les partícules *en* i *na* que formen part de determinats topònims i no sempre són interpretables com a article personal: *Callosa d'en Sarrià, Castellar de n'Hug, es Coll d'en Rabassa* (barri de Palma), *els Omells de na Gaia, la Serra d'en Galceran, la Vall d'en Bas* (OIEC, 4.3.3.3, segon paràgraf).

‡ Les mateixes regles són vàlides en el cas dels prenom i dels cognoms: *Joan Baptista, Maria Auxiliadora; Joan Miquel, Maria Rosa; Francesc de Borja, Maria del Carme; Pi de la Serra, Prat de la Riba*. En els cognoms, però, són freqüents les grafies aglutinades: *Campderròs, Capdevila, Prat-de-saba, Prat-sobre-roca, Puigseslloses, Valldeperes, Viladelprat; Santamaria, Santcliment, Santesmasses* [cf. el § 2.1.2, el § 2.2.1, segon paràgraf, i el § 2.7.4] (OIEC, § 4.3.3.3, tercer paràgraf).

3.1.4. Pel que fa a la flexió quant al gènere o al nombre, mentre que els compostos presenten flexió a la dreta, és a dir, els morfemes flexius que expressen els trets de gènere, nombre, temps verbal, etc., es veuen afectats només en el segment final (*maldecap* 'preocupació', pl. *maldecaps*; *coliflor*, pl. *coliflors*; *ratapinyada*, pl. *ratapinyades*; *sordmut*, fem. *sordmuda*; *giravoltar*, present d'indicatiu *giravolto, giravoltes, giravoltem*, etc.), i aquesta cohesió morfològica dels components justifica l'aglutinació gràfica en l'escriptura dels compostos

[= § 2.1.10], les locucions presenten la mateixa llibertat de flexió que els sintagmes lliures (OIEC, § 4.3.3.1, paràgraf inicial):

a) En les formades per un nom i un adjectiu o bé per dos noms o dos verbs coordinats, flexionen tots dos components: *aigua beneïta, berrat pescaire, camí ral, clau anglesa, cel ras, compte corrent, cotó fluix, gall dindi, gata maula, guàrdia civil, medi ambient, pega dolça, porc senglar; lliure canvi; caça bombarder, comte rei* (fem. *comtessa reina*), *cosí germà* (fem. *cosina germana*), *goma resina, paga i senyal* (pl. *pagues i senyals*); *nedar i guardar la roba, teixir i desteixir, voler i doler* (OIEC, § 4.3.3.1a, primer paràgraf).

‡ Hi ha casos que presenten alguna particularitat en la flexió, com *punt i coma*, que, malgrat tenir forma coordinada, fa el plural *punts i coma*, com si fos una estructura subordinant [vegeu § 3.1.3 en aquest document], amb la marca de plural només en el primer element (OIEC, § 4.3.3.1a, segon paràgraf; vegeu també la GIEC, § 6.5.4a, p. 148).

[La normativa anterior al 2006 no deia res sobre aquest cas.]

b) En les locucions d'estructura subordinant formades per un nom i un nom en aposició o bé un complement del nom, flexiona només el primer component: *bergantí goleta, cafè concert, camió cisterna, decret llei, escola bressol, gos llop, moble bar, vagó restaurant; arc de Sant Martí, alè de bou, blanc d'Espanya, blat de moro, braç de gitano, calaix de sastre, carn d'olla, esperit de vi, flor de lis, mosso d'esquadra* (fem. *mossa d'esquadra*), *punt d'honor, ull de poll*. Anàlogament: *alto el foc* (pl. *altos el foc*) (OIEC, § 4.3.3.1b, primer paràgraf).

[→ **Comentari de casos núm. 8**]

3.1.5. En les formacions en què un prefix modifica un sintagma no lexicalitzat, el prefix s'escriu aglutinat amb el primer component del sintagma: *exalcaldessa d'Alacant, excompany de pis, ambient prelliga de campions, subcampionat del món, concentració d'activistes antiprivatització de la sanitat pública, hematomes posttraumatisme cranial*. Són especialment freqüents els conjunts en què el prefix, particularment *ex-*, *vice-*, *sots-* i *sub-*, s'adjunta a sintagmes que designen un càrrec o una professió (*exconseller en cap, exministre de l'Interior, exregistrador de la propietat, sotsinspector d'impostos, subdirectora general, vicepresidenta primera del Parlament*), i també, per extensió, l'àmbit de les competències o l'oficina del càrrec (*subdirecció general, vicepresidència primera*). Com es pot observar, en aquests casos el prefix forma amb el primer component del sintagma una unitat lèxica preexistent (*exconseller, exministre, exregistrador, sotsinspector, subdirectora, vicepresidenta; subdirecció, vicepresidència*). Notem, en canvi, que en els exemples del § 4.3.1.3b, tercer paràgraf, de l'OIEC 2021 (que en aquest document corresponen al § 1.6.2), no són usuals les formacions **anticascos, *antipena, *exalt* o **exnúmero* [= § 1.1.2, primer paràgraf] (OIEC 2021, § 4.3.1.3b, tercer paràgraf).

[La normativa del 2016 no havia tingut en compte aquests casos, de manera que quedaven sintagmes aparentment estranys com ara *exdirector general* o *viceprimera ministra*, en què podia semblar que el prefix només afectava el primer mot del sintagma. L'esborrany de la *Gramàtica* (2002), que va estar penjat en línia fins al 2015, donava l'opció d'utilitzar el guionet en aquests compostos sintagmàtics.]

‡ Notem que el prefix *sub-* és àton i forma una unitat fònica amb el primer component del sintagma: *subdirectora general, subdelegat del Govern, Subsecretaria d'Acció Social* [= § 1.1.2, segon paràgraf] (OIEC 2021, § 4.3.1.3b, quart paràgraf).

3.1.6. S'escriuen separats els mots formats per prefixació en què un prefix s'adjunta a una expressió lexicalitzada formada per un nom i els seus complements (*director general, conseller en cap, primer ministre*) o a un mot que ja porta guionet (*camí-raler, nord-americà*); en aquests casos, l'espai es deixa entre el prefix (o els prefixos) i la forma composta. Per exemple: *manifestació anti cascos blaus, grup anti pena de mort, vacunació anti tos ferina, ex alt càrrec, ex mosso d'esquadra, ex número dos, ex primera dama, ex Unió Soviètica, l'ambient pre Segona Guerra Mundial, manifestació pro dret de vaga, comissió pro Sagrada Família, pseudo petita burgesia, vice primera ministra, ex vice primer ministre, vice tinent d'alcalde; actitud anti nord-americana, ex camí-raler, pseudo ciència-ficció* [= § 1.6.2; cf. el § 1.1.2 i el § 1.2.1] (OIEC 2021, § 4.3.1.3a).

‡ En els registres informals, determinats prefixos com *super-, hiper-, mega-* o *ultra*, que se solen utilitzar amb intenció hiperbòlica, poden modificar locucions: *Queda súper a prop d'aquí; Ens hem llevat mega d'hora* (OIEC 2021, § 4.3.1.3b, segon paràgraf).

[→ El comentari de casos d'aquest bloc es fa juntament amb el del § 1.6.2 (comentari de casos núm. 2)]

3.2. Les locucions i els sintagmes lliures que són manlleus (OIEC, § 4.3.2.2f)

3.2.1. S'escriuen amb els mots separats les expressions llatines sense adaptar: *honoris causa, rara avis, statu quo; a priori, de facto, ex cathedra, in vitro, per capita; grosso modo, ipso facto, motu proprio, stricto sensu* [= § 2.7.11, segon comentari entre claudàtors] (OIEC, § 4.3.2.2f, primer paràgraf).

3.2.2. S'escriuen amb els mots separats les expressions manllevades i no adaptades procedents d'altres llengües (incloent-hi el llatí) que en català funcionen com a locucions adverbials o adjectivals (especialment, les començades per partícules): *a capella, off the record* [= § 2.7.11, segon comentari entre claudàtors] (OIEC, § 4.3.2.2f, primer paràgraf).

3.2.3. S'escriuen separats els components de certs manlleus nominals que mantenen llur caràcter sintagmàtic, procedents especialment de llengües romàniques, que en la llengua d'origen són sintagmes descriptius: *bel canto, bossa nova, cante jondo, femme fatale, kale borroka* [= § 2.6.3, i també § 2.7.11, segon comentari entre claudàtors]. Si no són descriptius, els mots que els componen van units amb un guionet [= § 2.7.11] (OIEC, § 4.3.2.2f, tercer paràgraf).

3.2.4. S'escriuen separats els mots que conformen noms que provenen de la lexicalització d'un nom propi compost: *pedro ximenes* (varietat de cep), *sarah bernhardt* ('sara'). Els derivats dels casos anteriors, però, s'escriuen aglutinats quan presenten sufixos catalans: *belcantisme, estilnovista* [= § 2.6.3] (OIEC, § 4.3.2.2f, tercer paràgraf).

[La normativa anterior al 2006 no explicava amb tant de detall la casuística dels mots adaptats i no adaptats.]

4. Canvis en l'ús de l'accentuació

D'acord amb la nova ortografia aprovada per l'Institut d'Estudis Catalans l'any 2006, les regles d'accentuació només varien en els quatre aspectes següents: el nombre d'accents diacrítics, l'accentuació de la *u* tònica precedida d'una *g* que no forma diftong amb la vocal següent, l'accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del singular del present

d'indicatiu i l'accentuació de la *e* tònica amb accent agut (en comptes de greu) en formes valencianes.

4.1. Els accents diacrítics (OIEC, § 3.1.3)

4.1.1. La llista de mots que porten accent diacrític ('distintiu') s'ha reduït a quinze monosíl·labs d'ús freqüent (llevat de *sòl*, que és el menys freqüent). Recordem que l'accent diacrític serveix per a establir una distinció entre aquests mots i uns altres que tenen la mateixa forma gràfica però un significat diferent, i amb els quals tenen una certa possibilitat de confondre's perquè podrien convenir en un mateix enunciat. Entre aquests mots, s'accentuen els que són tòpics i, entre els tòpics, els que tenen la vocal accentuada tancada (OIEC, § 3.1.3, primer paràgraf).

La llista de mots amb accent diacrític, que es poden memoritzar fàcilment en grups de tres ordenats alfabèticament, és la següent (OIEC, § 3.1.3, quadre 32):

bé	'benefici', adverb, conjunció, interjecció
déu	'divinitat'
és	verb (<i>ésser/ser</i>)
mà	'part terminal del braç'
més	adverb i adjectiu quantitatiu, 'signe de la suma'
món	'conjunt de totes les coses creades; la Terra'
pèl	'vellositat'
què	pronomen relatiu precedit de preposició, pronomen interrogatiu, pronomen exclamatiu, 'quid d'una qüestió'
sé	verb (<i>saber</i>)
sí	adverb afirmatiu, 'afirmació'
sòl	'terreny, terra'
són	verb (<i>ser/ésser</i>)
té	verb (<i>tenir</i>)
ús	'acció d'usar', verb <i>usar</i> (balear i alguerès)
vós	pronomen personal fort

4.1.2. Conserven l'accent en plural els sis mots següents: *béns*, *déus*, *pèls*, *quès*, *sís* i *sòls* [el text de l'*Ortografia catalana* només n'anomena cinc, per bé que en el quadre 32 hi figuren aquests sis] (però no *mans* ni *mons*) (OIEC, § 3.1.3, segon paràgraf). Cal tenir present que molts mots i tots els derivats que tradicionalment s'han escrit amb diacrític ara s'escriuen sense, tinguin el significat que tinguin. Per exemple: *bota*, *dona* (*dones*), *feu* (*desfeu*), *fora*, *molt*, *mora*, *net* (*besnet*, *rebesnet*), *os*, *sec*, *soc*, *vens*, *venen*, *ves* (OIEC, § 3.1.3, tercer paràgraf).

4.1.3. No s'aplica l'accent diacrític en els compostos i en els derivats d'aquests mots: *adeu*, *adeu-siau*, *marededeu*, *pregadeu*; *rodamon*; *a contrapel*, *repel*; *entresol*, *subsol*. Tanmateix, sí que es fa servir si els mots damunt dits fan part de compostos que porten guionet, estiguin en la posició que estiguin: *cotó-en-pèl*, *déu-vos-guard* (substantiu), *mà-llarg*, *pèl-ras*, *pèl-roig* [vegeu també el § 2.7.6] (OIEC, § 3.1.3, tercer paràgraf).

4.1.4. S'admet l'ús discrecional de l'accent diacrític en mots homògrafs no recollits en la llista de quinze mots amb diacrític damunt esmentada, només, però, en el cas d'usos

marcadament particularitzats, com ara en usos metalingüístics, en textos medievals o dialectals, etc. Aquest ús discrecional s'amplia a casos com ara expressions puntuals o enunciats aïllats (tals com titulars, etiquetes, etc.), en què és possible més d'una interpretació del mot homògraf i es pot produir, doncs, una ambigüïtat no desitjada que no resol el context comunicatiu (OIEC, § 3.1.3, quart paràgraf).

‡ **4.1.5.** Excepcionalment, i ateses les implicacions extralingüístiques de naturalesa legal que pot tenir la reducció de la llista de mots amb accent diacrític, en els topònims es manté l'accent diacrític en alguns mots no inclosos en el quadre 32 de l'OIEC, com ara *Cóll*, *Jóc* o *Móra*. Igualment, en la microtoponímia i en la toponímia urbana: *Camp de la Bóta*, *carrer del Cós*, *clot de l'Ós* (terme de Queralbs) (OIEC, § 3.1.3, cinquè paràgraf).

[→ [Comentari de casos núm. 9](#)]

4.2. L'accentuació de *u* tònica precedida d'una *g* que no forma diftong amb la vocal següent (OIEC, § 3.1.1.7)

‡ L'accent gràfic també s'utilitza excepcionalment per a indicar que una *u* tònica precedida d'una *g* no forma diftong amb la vocal següent: *gúa*, *ingúix* i les formes rizotòniques (que tenen el radical accentuat) del verb *aguar* (*agúo*, *agúes*, etc.). En algun cas rar en què la *u* és àtona, no es pot marcar de cap manera el hiat amb la vocal següent, com en les formes arrizotòniques i els derivats del verb *aguar* (*aguava* —pron. a[gu.á]va—, *aguaré*, *aguament*, etc.).

[Aquesta norma recull un nou ús de l'accent que ja s'havia fet servir en algun cas, com ara a *gúa*, terme que ja apareix en la segona edició del DIEC (DIEC2), però la norma no havia estat recollida abans de l'OIEC.]

4.3. L'accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu

‡ **4.3.1.** S'escriuen amb accent greu (*è*) les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació acabats en *-enar* i *-esar*: *anomèn*, *embèn*, *esmèn*, *remèn* (llevat de *berenar*, *entrenar*, *estrenar*, *gangrenar*, *hidrogenar*, *ordenar*, *oxigenar* i derivats, i dels derivats de *frenar*, amb accent agut: *berén*, *entrén*, *estrén*, *gangrén*, *hidrogén*, *ordén*, *desordén*, *reordén*, *oxigén*, *desenfrén*, *refrén*); *aburgès*, *avès*, *palès* (llevat dels derivats de *pesar*: *contrapés*, *repés*, *sospés*). En canvi, s'escriuen amb accent agut (*é*) les corresponents als verbs acabats en *-essar*: *confés*, *exprés*, *ingrés*, *interés*, *procés*, *progrés*, *través* (llevat de *disfrès*, de *disfressar*) (OIEC, § 3.1.2.1b, segon paràgraf).

‡ **4.3.2.** També s'escriuen amb accent greu (*ò*) les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació acabats en *-osar* i *-ossar*: *dispòs*, *expòs*, *impòs*, *indispòs*, *opòs*, *propòs*, *repòs*, *supòs* i altres derivats de *posar*; *anquilòs*, *enllòs*, *metamorfòs*; *adòs*, *aterròs*, *atròs* (de *atrossar*), *desglòs*, *desòs* (de *desossar*), *destròs*, *esterròs*, *redòs*. Però s'escriuen amb accent agut (*ó*) *tondós* (de *tondosar*), les corresponents als verbs acabats en *-bossar* (*arrebós*, *embós*, *desembós*, *reembós*, *esbós*), *endós* (de *endossar*), *emborrós* (de *emborrossar*) i *espícós* (de *espicossar*) (OIEC, § 3.1.2.2a, tercer paràgraf).

[Fins al 2005, la normativa no havia establert l'escriptura d'aquestes formes verbals balears de la primera conjugació, més enllà de les indicacions aprovades el 1992 i publicades per darrer cop l'any 1997 ([Documents normatius 1962-1996](#), p. 27-30), les quals no fixaven aquests casos en concret. En principi, els docents de les Illes Balears ja ensenyaven la varietat pròpia d'acord amb totes aquestes normes.]

4.4. L'accentuació de la *e* tònica amb accent agut en formes valencianes (OIEC, § 3.1.2.1, paràgraf final)

‡ 4.4.1. En la tradició ortogràfica valenciana a partir de les *Normes* de Castelló (1932), que és seguida per la major part de gramàtiques elaborades per valencians, és habitual i acceptable l'ús de l'accent agut (en comptes del greu) sobre la *e* tònica corresponent, d'acord amb la pronúncia pròpia dels parlars occidentals: *alé, café, cinqué, comité, mossén, comprén, cortés, francés, admés, pretés; cércol, pésol, térbol, atényer, conéixer, créiem, véiem, véncer; sépola, sépia*.

[Pel que fa a la correcció de textos de l'IEC, és acceptable que un autor/a utilitzi les formes valencianes amb accent tancat, però sempre hem de tenir en compte la coherència d'aquest ús al llarg del text i el públic a qui va dirigit el text. Si és un text que es difondrà per tot el territori, potser convindrà proposar a l'autor/a que utilitzi les formes generals. Cal que els correctors externs assenyalin en el text aquests casos i els comuniquin durant el procés de correcció als serveis de correcció de l'IEC, que els valorarà i els consultarà a l'autor/a o curador/a si convé.]

4.4.2. Tanmateix, es manté l'accent greu en l'interrogatiu i el relatiu tònic *què* i la conjunció *perquè*, en alguns cultismes i manlleus esdrúixols o plans com *època, plèiade, sèrie, dèbil, èter* o *mèrit*, i en el topònim *València*.

5. L'ús de la dièresi

5.1. Regles de l'ús de la dièresi (OIEC, § 3.2.2)

La dièresi (¨) és un signe diacrític que s'escriu sobre les vocals *i* o *u*, siguin minúscules o majúscules, amb les funcions següents:

a) Per a indicar que es pronuncia la *u* dels grups *gu* i *qu* davant *e* o *i*, és a dir, quan *gu* i *qu* no són dígrafs (vegeu l'OIEC, § 2.7.4.2a, segon paràgraf, i § 2.7.4.1c, respectivament): *aigües, llengües, següent, Güell, lingüista, pingüí, argüiria, Güives, Aigüissi* (barranc de l'Alta Ribagorça), *delinqüent, obliqués, pasqües, aqüífer, terraqüi, ubiqüitat* (OIEC, § 3.2.2.1a, primer paràgraf).

‡ Cal tenir en compte que la *u* dels grups *gua, guo, qua* i *quo* es pronuncia sempre; per tant, la *u* no ha de dur dièresi: *aigua, exigua, aiguós, obliqua, pasqua, quota* (OIEC, § 3.2.2.1a, segon paràgraf).

b) Per a indicar que la *i* i la *u* no formen diftong amb la vocal anterior, això és, per a marcar el hiat amb la vocal precedent: *aïllar, raïm, traïció, Efraïm, Aïda, atapeït, creïble, creïlla, reïficar, veïna, miïtis, xiïta, amoïnar, heroïna, oïda, Coïmbra, cruïlla, gratuït, ruïnós, Lluïsa, Montuïri, Tuïr; aïc, aïixar, saïc, taiït, Raiül, Bissaiïrri, Estaiïja, Sanaiïja, Talteüll, Taiüll, Cafarnaiïm, peïc, peïlla, transeiïnt, Reïr* (riu de la Cerdanya), *Seül, diüern, oriüend, rabiüet, Friüel, noiïmen* (OIEC, § 3.2.2.1b, primer paràgraf).

‡ Notem les formes del present de subjuntiu dels verbs terminats en *-ear, -iar, -oar* i *-uar*: *creï, creïs, creïm* (de *crear*); *estudiï, estudiïs, estudiïm* (de *estudiar*); *lloï, lloïs, lloïm* (de *lloar*); *suï, suïs, suïm* (de *suar*); *aguï, aguïs, aguïm* (de *aguar*) (OIEC, § 3.2.2.1b, segon paràgraf).

‡ Cal fer atenció a distingir alguns mots en què la *i* o la *u* no formen diftong amb la vocal anterior d'alguns altres de similars en què sí que en formen: *acuïtat* ('qualitat d'agut') i *acuitat* (participi del verb *acuitar*), *aïrada* ('enutjada') i *airada* ('cop d'aire'), *beïna* i *veïna, beneït* ('que ha rebut benedicció') i *beneit* ('ximple'), *circuït* ('circumdat') i *circuit* ('recorregut

tancat'), *fluït* (participi de *fluir*) i *fluid* ('fluent' i 'substància fluida'), *raïmat* ('most bullit') i *Raimat* (municipi del Segrià), *reïna* ('resina') i *reina*, etcètera (OIEC, § 3.2.2.1b, tercer paràgraf).

‡ En algun cas, la *u*, quan és tònica, pot formar diftong decreixent amb la vocal posterior: *Aüira* (pron. [ə.új.rə], *Sant Pere d'Aüira*, topònim del Ripollès; cf. *Alfauir*, pron. [al.fa.wír]), *aüixar*, *maüix*. En aquests dos darrers exemples, la *i* final de la seqüència *aui* forma part del dígraf *ix* i cal tenir en compte, per tant, que en alguns parlars no es pronuncia (OIEC, § 3.2.2.1b, quart paràgraf).

‡ En algunes formes del verb *argüir* hi ha concurrència de les funcions de la dièresi: n'hauria de portar la *u* per a indicar que cal pronunciar-la darrere *g* (regla *a*) i, alhora, en algunes formes, la *i* per a indicar que no hi ha diftong (regla *b*). En aquestes formes en què coincidirien dues dièresis, no s'escriu la *de* la *u* si ja en porta la *i*: *argüim*, *argüiu*; *argüia*, *argüies*, *argüien*; *argüires*, *argüiren*; *argüïssis*, *argüïssin*; *argüit*, *argüïda*, etc., i també *argüible*, *argüició*, *argüïdor*. Si la *i* no ha de dur dièresi, però, es manté la *de* la *u*: *argüïr*, *argüïeixo*, *argüïeix*, *argüïí*, *argüïrem* (OIEC, § 3.2.2.1b, cinquè paràgraf).

[Es tracta d'un altre cas de regla que ja s'aplicava, però que mai no havia estat recollida en un document normatiu. De fet, els models de conjugació del verb *argüir* que podem trobar publicats ja seguien aquesta norma.]

‡ Assenyalem finalment el fet que, en els mots manllevats al llatí i al grec, una *i* feble precedida d'una vocal forta és pronunciada dins la mateixa síl·laba que aquesta, amb la qual forma un diftong decreixent: *es.toic*, *fluid*, *he.roic*, *laic*; però el diftong es desfà quan la primera vocal perd l'accent: *es.to.ï.cis.me*, *flu.ï.de.sa*, *he.ro.ï.ci.tat*, *la.ï.cit.zar*. A un diftong d'un mot primitiu, doncs, pot correspondre un grup disillàbic en un derivat. Per tant, porten dièresi els derivats cultes amb els sufixos *-itat*, *-isme*, *-itzar* i similars, encara que en els mots primitius hi hagi un diftong: *arcaïtzant* (cf. *arcaic*), *druïdessa*, *druïdisme* (cf. *druïda*), *hebraïtzar*, *hebraïtzant* (cf. *hebraic*), *judaïtzar*, *judaïtzant* (cf. *judaic*), *mosaïcista* (cf. *mosaic*), *estoïcisme* (*estoic*), *fluïdesa*, *fluïdificar*, *fluïditat*, *fluïditzar* (cf. *fluid*), *laïcat*, *laïcisme*, *laïcitzar* (cf. *laic*), *atiroïdisme* (cf. *tiroïde*). Notem que no han de dur dièresi els derivats amb el sufix *-al* si els primitius respectivament tampoc no la porten: *coital*, *colloïdal*, *esferoidal*, *fluidal*, *helicoidal*, *laïcal*, *romboïdal*, *trapezoïdal* (derivats respectivament de *coit*, *colloïde*, *esferoïde*, *fluid*, *helicoid*, *laic*, *romboïde*, *trapezoïde*) [= § 5.2.f]. Però: *proïsmal* (de *proïisme*), *veïnal* (de *veï*) [perquè el primitiu denota hiat entre les dues vocals] (OIEC, § 3.2.2.1b, sisè paràgraf).

[En aquest cas, es va decidir eliminar la dièresi dels mots derivats amb el sufix *-al* perquè la pronúncia generalitzada d'aquests derivats és amb diftong i no amb hiat.]

[→ [Comentari de casos núm. 10](#)]

c) Per a indicar que la *i* entre dues vocals forma síl·laba ella sola, és a dir, no forma diftong ni amb la vocal anterior ni amb la posterior: *agraïa*, *benëia*, *conduïa*, *corroïen*, *esvaïen*, *obeïen*, *oïa*, *traduïen*, *Isaïes* (OIEC, § 3.2.2.1c, primer paràgraf).

‡ Notem, sense dièresi, mots en què la *i* forma diftong creixent amb la vocal següent i és, per tant, una semivocal: *al·leluïa*, *baieta*, *desmaïar*, *doiut*, *joiell*, *joiós*, *kikuiu*, *maionesa*, *noïa*, *peïot*, *reialme*, *seïent*, *Laïa*, *Mireïa*, *Tuïes*, *Foïos*, *Moià* (OIEC, § 3.2.2.1c, segon paràgraf).

5.2. Excepcions a les regles de l'ús de la dièresi (OIEC, § 3.2.2.2)

No s'escriu dièresi en els casos següents:

a) Quan la *i* o la *u* duen accent gràfic segons les regles corresponents (vegeu l'OIEC, § 3.1.1.2), perquè l'accent fa innecessari tot altre signe distintiu: *agraïem*, *bilbaí*, *país*, *Caïn*, *deífic*, *oleícola*, *succeïeu*, *veí*, *corroís*, *oídium*, *roí*, *Boí* (cf. *Boi*, antropònim), *conduïeu*, *genuí*, *Alcuí*, *Balduí*, *Lluís*, *suís* (cf. *suï*s, forma del verb *suar*), *gaús*, *teúrgia*, *demiúrgic* (cf. *agraïa*, *bilbaïns*, *països*, *caïnita*, *deïficar*, *oleïcultura*, *succeïren*, *veïna*, *corroïssin*, *oïdi*, *roïndat*, *conduïen*, *genuïns*, *Lluïsa*, *Suïssa*, *gaiïssos*, *teürg*, *demiürg* [vegeu el § 5.1.b, primer paràgraf]) (OIEC, § 3.2.2.2a).

b) En els sufixos *-isme* i *-ista*: *altruïsm*e, *arcaïsm*e, *egoïsm*e, *europ*eïsme, *heroïsm*e; *ateneïst*a, *continuïst*a, *hebraïst*a, *liceïst*a, *tramoïst*a (OIEC, § 3.2.2.2b, primer paràgraf).

‡ Convé notar que s'escriuen amb dièresi *proïsm*e i *lluïsm*e, amb una terminació coincident però que no correspon al sufix *-isme* (OIEC, § 3.2.2.2b, segon paràgraf).

c) En les terminacions dels verbs de la tercera conjugació corresponents a les formes d'infinitiu (*-ir*), gerundi (*-int*), futur (*-iré*, *-iràs*, etc.) i condicional (*-iria*, *-iries*, etc.) precedides de vocal: *agraïr*, *pair*, *beneïr*, *oir*, *conduïr*; *esvaint*, *obeïnt*, *corroïnt*, *reduïnt*; *desoïré*, *maleïràs*, *traïrà*, *produïrem*, *posseïreu*, *traduïran*; *lluïria*, *traïries*, *succeïria*, *obeïriem*, *oirïeu*, *deduïrien* (OIEC, § 3.2.2.2c, primer paràgraf).

‡ Tinguem en compte que en les formes d'aquests temps verbals, la vocal que duu la dièresi, en verbs de la primera conjugació com ara *amoïnar* o *arruïnar* (*amoïnant*, *amoïnaré*, *arruïnaràs*, *arruïnaria*), correspon a una vocal del radical i no de la terminació (OIEC, § 3.2.2.2c, segon paràgraf).

d) Darrere prefix o component d'un compost: *antiïnflamatori*, *autoïnducció*, *biunívoc*, *coïncidir*, *contraïndicar*, *infrautilitzar*, *intrauterí*, *microïnformàtica*, *neoïmpressionista*, *poliuretà*, *preïndustrial*, *reïncidir*, *reïnflar*, *reïntegrament*, *reïterar*, *reünió*, *semiüncial*, *sobreïmpressió*; *gastroïntestinal*, *tallaüngles* (OIEC, § 3.2.2.2d, primer paràgraf).

‡ Notem que porten dièresi les formes i els derivats dels verbs *reeïxir* i *sobreïxir* que perden la *e* del radical (*reïx*, *reïxen*, *reïxi*, *reïxis*, *reïxin*; *reïsc*, *reïsqué*, *reïsc*a, *reïsqu*e, *reïsqu*e, etc.; *sobreïx*, *sobreïxen*, *sobreïxi*, *sobreïxis*, *sobreïxin*, *sobreïxent*; *sobreïsc*, *sobreïsqué*, etc.). Així mateix, també porten dièresi *aïllar*, *aïrrar*, *reïra* (interjecció); *peüngla*, *peülla*; *ataïllar*, *aïllat*, *obriülls*, *de reüll*, *reüllar*, *traüll*, *traüllar* (OIEC, § 3.2.2.2d, segon paràgraf).

e) En les terminacions llatines *-um* i *-us*: *aquàrium*, *contínuum*, *harmòni*um, *linòleum*, *mèdi*um, *oídi*um, *pòdi*um; *ileus*, *nòni*us, *Màri*us, *Pi*us, *Síri*us; així com en *duumvir* i *triumvir*, i llurs derivats (*duumviral*, *triumvirat*) (OIEC, § 3.2.2.2e).

f) Notem que no han de dur dièresi els derivats amb el sufix *-al* si els primitius respectius tampoc no la porten: *coital*, *colloidal*, *esferoidal*, *fluidal*, *helicoidal*, *laical*, *romboidal*, *trapezoidal* (derivats respectivament de *coit*, *colloide*, *esferoide*, *fluid*, *heloide*, *laic*, *romboide*, *trapezoide*) [= § 5.1.b, setè paràgraf] (OIEC, § 3.2.2.1b, sisè paràgraf). Però: *proïsmal* (de *proïsm*e), *veïnal* (de *veí*).

6. L'ús de l'apòstrof

6.1. Regles d'apostrofació (OIEC, § 4.1) [Pel que fa a l'apostrofació davant de les abreviacions, vegeu especialment el § 6.2 d'aquest document]

6.1.1. L'*apòstrof* és un signe ortogràfic consistent en una coma volada (') que s'escriu per a indicar que s'elideix la vocal dels articles definit i personal, de la preposició *de* i dels pronoms febles davant de mots començats per vocal, precedida o no de *h*, o bé, en el cas dels pronoms febles, darrere dels verbs o dels pronoms acabats en vocal altra que *u*. En aquests casos, es diu que l'article, la preposició i el pronom *s'apostrofen* (OIEC, § 4.1.1, primer paràgraf).

6.1.2. Els articles definits singulars *el* i *la* revesteixen la forma *l'*: *l'Aire, l'Alguer, l'Enric, l'interès, l'ídol, l'IVA, l'ocell, l'Hèctor, l'home, l'Hospitalet, l'ull, l'humor; l'àvia, l'Anna, l'Havana, l'anormalitat, l'asèpsia, l'asimetria, l'escola, l'herba, l'Índia, l'òliba, l'opinió, l'Obdúlia, l'ONG, l'hora, l'ungla, l'hulla, l'URSS*. Però no s'apostrofa l'article femení davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la idea, la història, la Isabel, la Ilhíria, la INTERPOL, la ITV, la unió, la humanitat, la ultradreta, la UdL, la UEFA* (notem en els tres darrers exemples l'accent principal damunt la *e*). Tampoc no s'apostrofa l'article femení davant de les lletres i dels noms de les lletres: *la e, la s, la a, la efa, la hac*; ni tampoc davant dels mots *una* (referit a l'hora), *ira* i *host*, ni tampoc en el topònim neerlandès *la Haia*: *la una de la matinada, la ira que sentia, la host del rei d'Aragó, el Tribunal Internacional de la Haia* [= § 6.2.2 i § 6.3.1] (OIEC, § 4.1.1, segon paràgraf).

[Cal parar especialment atenció al fet que l'article femení *la* s'apostrofa davant de mots que comencen amb el prefix de negació o separació *a-*, d'acord amb les regles ortogràfiques que regulen l'apòstrof (OIEC, § 4.1.1): *l'anormalitat, l'arrítmia, l'asèpsia, l'asimetria, l'amoralitat*. Aquest canvi respecte a la normativa fabriana s'havia començat a introduir en una definició de la primera edició del DIEC (*fibrosi*), però no s'havia difós el canvi de criteri. La nova *Ortografia* recull el canvi a partir de la llista d'exemples d'apostrofació de l'article definit.]

‡ D'altra banda, cal tenir en compte que l'article masculí *lo* i els articles salats *es, so* i *sa* revesteixen, respectivament, les formes *l'* i *s'*, amb la mateixa distribució i les mateixes regles d'apostrofació que les de l'article definit general: *lo net i l'avi; s'oli, s'únic fill, s'Agaró, s'Arenal; amb s'avió; s'altra mà, s'illa, s'habitació, sa universitat, sa Indioteria* (OIEC, § 4.1.1, tercer paràgraf).

6.1.3. Els articles personals *en* i *na* revesteixen la forma *n'*: *n'Andreu, n'Isidor, n'Hilari, n'Hug; n'Aina, n'Helena, n'Imma, n'Olívia, n'Úrsula*. Però *na* no s'apostrofa davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *na Humberta, na Irene, na Isabel* [= § 6.3.2] (OIEC, § 4.1.1, quart paràgraf).

6.1.4. La preposició *de* revesteix la forma *d'*: *anell d'or, paraula d'honor, fet d'ara, un seguit d'asimetries, esclat d'ira, acaben d'obrir, esmalt d'ungles, Eugeni d'Ors, la Seu d'Urgell, soc d'Alacant, el fill d'en Jaume, títol d'ATS*. Però no s'apostrofa *de* davant de les lletres i dels noms de les lletres de l'alfabet català: *davant de i, en forma de S, seguit de efa* [= § 6.2.3 i § 6.3.3] (OIEC, § 4.1.1, cinquè paràgraf).

[La normativa fins ara no havia recollit aquest cas concret d'apostrofació, per bé que era el que ja es feia, pels casos que es troben en la redacció de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra (1918; 7a ed., 1933): p. 10, 16, 18, etcètera.]

6.1.5. Els pronoms febles *em, et, el, la, es* i *en* revesteixen, respectivament, les formes elidides *m', t', l', l', s'* i *n'* davant d'un verb o d'un altre pronom començat per vocal, precedida o no de *h*: *m'agrada, m'hi pensaré, dir-m'ho, se m'hi coneix; t'entén, acosta-t'hi; l'unta, l'hem vist, treu-l'en, ens l'hi posa, dona-l'hi; l'han vista, l'obro i la tanco; s'asseu, s'ho emporta, mirar-s'hi; se n'ha recordat, ens n'anem, fes-n'hi una*. Però no s'apostrofa *la* (com en el cas de l'article definit homògraf) davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la ignoren, la incorpora, la hi diu, la uneix, la utilitzem, la humilia* [= § 6.3.4] (OIEC, § 4.1.1, sisè paràgraf).

6.1.6. Els pronoms febles *em, ens, et, el, els, es* i *en* revesteixen, respectivament, les formes reduïdes *'m, 'ns, 't, 'l, 'ls, 's* i *'n*, darrere d'un verb o d'un altre pronom acabat en una vocal que no sigui una *u* segon element d'un diftong: *mira'm, se'm queixa; deixa'ns, se'ns espatlla, perdre'ns-el, escriure'ns-ho; renta't, desfer-se't; porta'l, du'l, creu-te'l, li'l compro; porti'ls, colliu-me'ls, te'ls comprarem, dona'ls-el, dugui'ls-hi; perdre's; treure'n, se'n va, porti-me'n, recordar-te'n, se me'n riu*. No s'apostrofen, per tant, els pronoms darrere d'un verb acabat en *u* amb valor semivocàlic: *mou-te, compreu-me-la*. Notem que en les combinacions de dos pronoms en què hi ha dues vocals en contacte, l'apòstrof va tan a la dreta com sigui possible, tret de la combinació dels pronoms *el* i *en* que s'escriu *l'en*, ja que altrament donaria lloc a la forma gràfica **le*, inexistent com a pronom: *me'n dona, me'l miro, te'l donen, te'ns quedes, li'l portaré, la'n prenen, l'en treu, se'ls menja, se'n va* (OIEC, § 4.1.1, setè paràgraf).

‡ En molts parlars, els pronoms febles *nos* i *vos* situats entre un verb imperatiu en primera o segona persona del plural, respectivament, i un altre pronom, es redueixen a [z], forma que en textos escrits que reproduïxen la llengua col·loquial es representa gràficament com a *'s*: *anem's-en* ('anem-nos-en'), *llegim's-el* ('llegim-nos-el'), *aturem's-hi* ('aturem-nos-hi'); *compreu's-en* ('compreu-vos-en'), *recolzeu's-hi* ('recolzeu-vos-hi'), *mireu's-el* ('mireu-vos-el'), *feu's-ho* ('feu-vos-ho') (OIEC, § 4.1.1, vuitè paràgraf).

6.1.7. S'apostrofen l'article singular i la preposició *de* davant d'un mot o un fragment escrit en cursiva (marcat tipogràficament en rodona en els exemples) i davant de les cometes d'obertura: *L'Ara treu un nou suplement; Compra l'Hola; És l'autor d'El quadern gris; Llegeix un article d'El Temps; El presentador va emfasitzar que ell era l'«únic»; El conseller va qualificar aquest fet d'«irrepetible»; Tinc llibres d'«El Club de Butxaca»*. La preposició *de* també s'apostrofa davant de noms d'entitats o grups, i de topònims estrangers no catalanitzats començats per article, el qual s'escriu, per tant, amb la inicial en majúscula: *les rebaixes d'El Siglo, la tertúlia d'Els Quatre Gats, un concert d'Els Pets, el port d'El Callao* [= § 6.3.7, § 7.2.2 i § 7.2.3] (OIEC, § 4.1.2g, § 4.2.2b i § 4.2.2c).

‡ **6.1.8.** S'apostrofa l'article femení i la preposició *de* davant els noms polisíl·labs de les lletres dels altres alfabetos d'acord amb les regles generals d'apostrofació: *l'alfa, l'òmicron, precedit d'àlef*. En canvi, no s'ha d'apostrofar davant els noms de lletres monosíl·labs o que comencen per sons que es poden sensibilitzar: *la ain, la het, seguit de he* [i també *de ain*]. També cal evitar l'apostrofació davant les lletres aïllades: *la α* («alfa») [= § 6.3.8] (OIEC, § 4.1.2h).

‡ **6.1.9.** En el cas dels acrònims (és a dir [—segons la nova *Ortografia* (2006)—], de les sigles que es pronuncien com si fossin mots), cal tenir present que una pronúncia pot condicionar el criteri d'apostrofació. Davant d'acrònims començats per *i* o *u* seguides de vocal, es poden donar dues pronunciacions diferents. Si es pronuncien amb *i* o *u* semivocàliques, no s'apostrofa: *el IEN, la*

UOC. En canvi, si es pronuncien amb *i* o *u* vocàliques, sí que s'apostrofa: *l'IEC*, *l'IULA* [= § 6.2.5 i § 6.3.10] (OIEC, § 4.1.2d, segon paràgraf).

‡ **6.1.10.** No s'apostrofen, en canvi, l'article definit ni la preposició *de* davant els símbols: *el H és un gas molt volàtil, 10 mg de As* (llevat dels de la rosa dels vents, que es tracten com si fossin sigles: *tant bufa de l'E com de l'O*). Però és preferible apostrofar davant dels compostos d'especialitat en què el primer element és un símbol el nom del qual comença per una vocal: *l'α-retinol* (llegit «l'alfa-retinol»), *l'L-dopamina* («l'eladopamina» o «la levodopamina») [= § 6.2.6 i § 6.3.11] (OIEC, § 4.1.2f).

[Els casos de no apostrofació (com podrien ser les grafies *la α-retinol* i *la L-dopamina*) només serien admissibles per raons justificades, com ara la manera de llegir el nom del compost (p. ex., «la levodopamina».)]

6.1.11. S'apostrofa l'article masculí singular davant manlleus començats per *s* seguida de consonant (puix que la *s* es pronuncia precedida d'una *e* de suport): *l'statu quo*, *l'striptease*, *l'Slesvig-Holstein*. Semblantment: *l'fialat de potassi*, *l'zwitterió*. No s'apostrofa, però, l'article femení ni la preposició *de* (ja que la *s* recolza en la vocal de l'article o la preposició): *la schola cantorum*, *la Scala de Milà*, *la fibrasi*; *un repertori de scherzos*, *la República Democràtica de Sri Lanka*, *la teoria de Stern*, *un discurs de Jdànov* [= § 6.3.9] (OIEC, § 4.1.2b).

[Fixem-nos que, en el cas de l'apostrofació davant de manlleus començats per *s* + consonant o per altres grups de dos consonants, la normativa manté la no apostrofació de l'article femení i la preposició *de* davant d'aquests mots. En canvi, pel que fa a l'apostrofació de les sigles, la nova normativa passa a acceptar l'apostrofació de tots els casos, tal com podem veure en el § 6.2.4.]

6.2. L'apostrofació davant de les abreviacions

‡ **6.2.1.** S'apostrofa l'article singular i la preposició *de* davant els mots abreujats que si estiguessin desplegats també s'apostrofarien: *l'ap. 5* ('apartat'), *l'Hble. Sr. Conseller*, *l'Excma. Sra. Presidenta*, *pres. d'ind.* ('present d'indicatiu') (OIEC, § 4.1.2c).

6.2.2. Els articles definits singulars *el* i *la* revesteixen la forma *l'* davant de sigles i acrònims començats per vocal (precedida o no de *h* en el cas dels acrònims): *l'IVA*, *l'ONG*, *l'URSS*. Però no s'apostrofa l'article femení davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la INTERPOL*, *la ITV*, *la UdL*, *la UEFA* (notem en els tres darrers exemples l'accent principal damunt la *e*) [= § 6.1.2 i § 6.3.1] (OIEC, § 4.1.1, segon paràgraf).

6.2.3. La preposició *de* revesteix la forma *d'* davant de sigles i acrònims començats per vocal: *títol d'ATS* [= § 6.1.4] (OIEC, § 4.1.1, cinquè paràgraf).

6.2.4. S'apostrofa l'article singular i la preposició *de* davant nombres i davant sigles que es lletregen, en aquells casos en què es pronuncien amb un so vocàlic inicial: *l'1 de febrer*, *l'XI Simposi de Ciències Socials*; *l'HTML*, *l'NBA*, *l'RNA*, *l'FBI*, *l'AP-7*, *l'N-II*; *d'11,5 milions d'euros*, *una emissora d'FM*, *una dosi d'LSD* (OIEC, § 4.1.2a).

[Tal com ja havia plantejat la versió provisional en línia de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2002-2015), l'*Ortografia catalana* recull la norma d'apostrofar l'article femení i la preposició *de* davant de sigles que es lletregen amb un so vocàlic inicial. Fixem-nos que, pel que fa a l'apostrofació de les sigles, la nova normativa passa a acceptar l'apostrofació de tots els casos del § 6.2.4 (però, en el cas de les sigles que es llegeixen desplegades —malgrat que s'escriguin en forma de sigla—, pot passar que no s'apostrofi l'article, tal com proposava l'opuscle *Abreviacions* (2005) de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya —p. 33—: «Un altre cas pot ser el d'una sigla com SNL darrere d'un article determinat. Si es vol que es llegeixi la denominació desplegada, no s'ha de fer l'apostrofació; en canvi, si es vol que es llegeixi lletrejada, s'haurà d'apostrofar l'article»); en canvi, en el cas de l'apostrofació davant de manlleus començats per *s* + consonant, la normativa no

ha fet el mateix pas i manté la no apostrofació de l'article femení i la preposició *de* davant d'aquests mots —cf. el § 6.1.11.]

‡ **6.2.5.** En el cas dels acrònims (és a dir [—segons la nova *Ortografia*—], de les sigles que es pronuncien com si fossin mots), cal tenir present que una pronúncia pot condicionar el criteri d'apostrofació. Davant d'acrònims començats per *i* o *u* seguides de vocal, es poden donar dues pronunciacions diferents. Si es pronuncien amb *i* o *u* semivocàliques, no s'apostrofa: *el IEN*, *la UOC*. En canvi, si es pronuncien amb *i* o *u* vocàliques, sí que s'apostrofa: *l'IEC*, *l'IULA* [= § 6.1.9 i § 6.3.10] (OIEC, § 4.1.2d, segon paràgraf).

‡ **6.2.6.** No s'apostrofen, en canvi, l'article definit ni la preposició *de* davant els símbols: *el H és un gas molt volàtil*, *10 mg de As* (llevat dels de la rosa dels vents, que es tracten com si fossin sigles: *tant bufa de l'E com de l'O*) [i també *l'W*; però, *el N*, *el S*]. Però és preferible apostrofar davant dels compostos d'especialitat en què el primer element és un símbol el nom del qual comença per una vocal: *l'α-retinol* (llegit «l'alfa-retinol»), *l'L-dopamina* («l'eladopamina» o «la levodopamina») [= § 6.1.10 i § 6.3.11] (OIEC, § 4.1.2f).

[Els casos de no apostrofació (com podrien ser les grafies *la α-retinol* i *la L-dopamina*) només serien admissibles per raons justificades, com ara la manera de llegir el nom del compost (p. ex., «la levodopamina».)]

6.3. Excepcions a les regles d'apostrofació

6.3.1. No s'apostrofa l'article femení davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la idea*, *la història*, *la Isabel*, *la Ihíria*, *la INTERPOL*, *la ITV*, *la unió*, *la humanitat*, *la ultradreta*, *la UdL*, *la UEFA* (notem en els tres darrers exemples l'accent principal damunt la *e*). Tampoc no s'apostrofa l'article femení davant de les lletres *i* dels noms de les lletres: *la e*, *la s*, *la a*, *la efa*, *la hac*; ni tampoc davant dels mots *una* (referit a l'hora), *ira* i *host*, ni tampoc en el topònim neerlandès *la Haia*: *la una de la matinada*, *la ira que sentia*, *la host del rei d'Aragó*, *el Tribunal Internacional de la Haia* [= § 6.1.2 i § 6.2.2] (OIEC, § 4.1.1, segon paràgraf).

6.3.2. L'article personal femení *na* no s'apostrofa davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *na Humberta*, *na Irene*, *na Isabel* [= § 6.1.3] (OIEC, § 4.1.1, quart paràgraf).

6.3.3. La preposició *de* no s'apostrofa davant de les lletres *i* dels noms de les lletres: *davant de i*, *en forma de S*, *seguit de efa* [= § 6.1.4] (OIEC, § 4.1.1, cinquè paràgraf).

6.3.4. El pronom feble femení *la* no s'apostrofa (com en el cas de l'article definit homògraf) davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la ignoren*, *la incorpora*, *la hi diu*, *la uneix*, *la utilitzem*, *la humilia* [= § 6.1.5] (OIEC, § 4.1.1, sisè paràgraf).

6.3.5. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant *i* o *u* amb valor semivocàlic ([j] o [w], respectivament), precedides o no de *h*: *el hiat*, *el iogurt*, *el uombat*, *el Iemen*, *el IEN*; *la iaia*, *la iarda*, *la UOC*; *tintura de iode*, *riure de hiena*, *la premsa de hui*, *la conferència de Ialta*, *és de Huelva* (OIEC, § 4.1.2d, primer paràgraf).

6.3.6. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant la *h* aspirada [h] (manlleus, noms propis no adaptats i algunes interjeccions; OIEC, § 2.9.2): *el hawaià*, *el ròssec del Halley*, *el Hilton*; *la Hansa*, *la high-life*, *la Helen*; *els actors de Hollywood*, *ganes de halar*, *un discurs ple de has! i hums!* (OIEC, § 4.1.2e).

6.3.7. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* quan precedeix un mot usat amb valor metalingüístic: *El animal de la frase anterior va en majúscula*; *El gerundi de escriure és escrivint* [= § 6.1.7] (OIEC, § 4.1.2g).

‡ **6.3.8.** No s'apostrofen l'article femení ni la preposició *de* davant els noms de lletres monosíl·labs o que comencen per sons que es poden sensibilitzar: *la ain*, *la het*, *seguit de he*. També cal evitar l'apostrofació davant les lletres aïllades: *la α* («alfa») [= § 6.1.8] (OIEC, § 4.1.2h).

6.3.9. No s'apostrofen l'article femení ni la preposició *de* (ja que la *s* recolza en la vocal de l'article o la preposició): *la schola cantorum*, *la Scala de Milà*, *la firiassi*; *un repertori de scherzos*, *la República Democràtica de Sri Lanka*, *la teoria de Stern*, *un discurs de Jdànov* [= § 6.1.11] (OIEC, § 4.1.2b).

‡ **6.3.10.** No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant acrònims (és a dir [—segons la nova *Ortografia*—], de les sigles que es pronuncien com si fossin mots) començats per *i* o *u* seguides de vocal si es pronuncien amb *i* o *u* semivocàliques: *el IEN*, *la UOC* [= § 6.1.9 i § 6.2.5] (OIEC, § 4.1.2d, segon paràgraf).

‡ **6.3.11.** No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant els símbols: *el H és un gas molt volàtil*, *10 mg de As* (llevat dels de la rosa dels vents, que es tracten com si fossin sigles: *tant bufa de l'E com de l'O*) [= § 6.1.10 i § 6.2.6] (OIEC, § 4.1.2f).

[→ [El comentari de casos d'aquest bloc es fa juntament amb el del § 7.2 \(comentari de casos núm. 11\)](#)]

7. Les contraccions (OIEC, § 4.2)

7.1. Regles de formació de les contraccions (OIEC, § 4.2.1)

7.1.1. Les preposicions *a*, *de* i *per*, quan van seguides de les formes masculines de l'article definit *el* i *els*, formen les contraccions *al* (*a + el*), *als* (*a + els*), *del* (*de + el*), *dels* (*de + els*), *pel* (*per + el*) i *pels* (*per + els*): *va al col·legi*, *viu als afores*, *torna del poble*, *és del Vendrell*, *parla dels pares*, *tira pel dret*, *corria pels camins* (OIEC, § 4.2.1, primer paràgraf).

7.1.2. També forma contraccions el mot *ca* (reducció de *casa*) quan va seguit dels articles definits masculins *el* i *els* i de l'article personal masculí *en*, i dona lloc a les formes *cal* (*ca + el*), *cals* (*ca + els*) i *can* (*ca + en*): *ves a cal metge*, *Cal Miret* (nucli de Sant Martí Sarroca), *cal Paller*, *el conegué a cals oncles*, *això sembla can seixanta*, *Can Pastilla* (barri de Palma) (OIEC, § 4.2.1, segon paràgraf).

‡ **7.1.3.** Semblantment, les formes *a*, *de*, *per* i *ca* damunt dites, quan precedeixen l'article salat, formen les contraccions *as* (*a + es*), *des* (*de + es*), *pes* (*per + es*) i *cas* (*ca + es*): *pujar as castell*, *anar as Trenc*, *coses des jovent*, *Sant Llorenç des Cardassar*, *passegem pes carrers*, *passar pes Vedrà*, *Cas Concos*. I no hi ha contracció quan l'article es pot apostrofar amb el mot següent: *va a s'Arenal*, *baf de s'olla*, *per s'altra banda*, *ca s'Arrosser* (OIEC, § 4.2.1, quart paràgraf).

‡ **7.1.4.** En la toponímia baleàrica es conserva la contracció *son*, forma fossilitzada el significat originari de la qual ('ço d'en') s'ha perdut: *Son Cervera* ('la propietat d'en Cervera'), *Son Santjoan*, *Son Santmartí*, *Son Vitamina* [i també *Son Santjoan*]. Però: *So n'Ametler*, *So n'Armadans*, *So na Cassana*, *So na Monda* (barri d'Inca) (OIEC, § 4.2.1, cinquè paràgraf).

[Malgrat que la contracció *son* és una forma fossilitzada (ja que la *ç* ha passat a *s* i la preposició *de* ha desaparegut), la nova normativa ha decidit regularitzar-la i tractar-la com una contracció més.]

‡ **7.1.5.** També és admissible la contracció de la preposició *sus* ‘sobre’, pròpia dels parlars orientals més septentrionals, amb les formes masculines de l’article definit, que dona lloc a les formes *sul* (*sus + el*) i *suls* (*sus + els*): *escrit sul paper, cau suls braços* (OIEC, § 4.2.1, sisè paràgraf).

7.2. Excepcions a les regles de formació de les contraccions (OIEC, § 4.2.2)

7.2.1. No hi ha contracció quan l’article es pot apostrofar amb el mot següent perquè comença per vocal, precedida o no de *h*: *porta-ho a l’avi, baixa de l’arbre, parla de l’home, Portal de l’Àngel, coses per l’estil, va a ca l’apotecari, terres de ca n’Amat* (OIEC, § 4.2.2a).

7.2.2. No hi ha contracció quan l’article forma part del nom d’una entitat o d’un grup, o bé del títol d’una obra o d’una publicació, i s’escriu, per tant, amb la inicial en majúscula: *està subscript a El Temps* (publicació periòdica), *l’obertura d’Els mestres cantaires de Nuremberg* (òpera), *passem per Els Quatre Gats* (cerveseria) [vegeu també el § 6.1.7] (OIEC, § 4.2.2b).

7.2.3. No hi ha contracció quan l’article forma part d’un nom propi estranger no catalanitzat i s’escriu, per tant, amb la inicial en majúscula: *vam anar a El Paso, el desert d’El Álamo, la República d’El Salvador, l’estil d’El Greco, el corrent d’El Niño* [vegeu també el § 6.1.7] (OIEC, § 4.2.2c).

[→ [Comentari de casos núm. 11](#)]

8. Canvis ortogràfics varis en el DIEC2

8.1. Canvis ortogràfics en expressions llatines i altres manlleus del DIEC2

A més dels canvis deguts a les regles comentades fins ací, la Secció Filològica va modificar el 2006 les entrades que figuren en la taula que segueix en la nomenclatura del DIEC2 per a adequar-lo a la nova normativa ortogràfica.

[Vegeu, als recursos en línia de la Secció Filològica, l’apartat «Ortografia catalana: Modificacions entrades DIEC2», <http://www.iec.cat/llengua/documents/ORTOGRAFIA-Modificacions%20entrades%20DIEC2.pdf>.]

<i>Formes tal com quedaran en el DIEC2 d'acord amb la nova ortografia</i>	<i>Formes que han figurat en el DIEC2 fins al 2016</i>
agikan	aga khan
<i>alter ego</i> [ll.]	àlter ego
bantú [o bantu]	bantu
<i>delirium tremens</i> [ll.]	delírium trèmens
dóngola	dòngola
hàndicap	<i>handicap</i> [angl.]
hitita	hittita
ídix	jiddisch
kan	khan
kirieleison	kyrieleison
maharajà	maharaja
maharani	maharani
monoraïl [o monorail]	monorail
<i>pater familias</i> [ll.]	<i>paterfamilias</i> [ll.]
raïl [o rail]	rail
rajà	raja
rani	rani
tuàreg	tuareg
viking -a	víking
zigurat	ziggurat
zulú [o zulu]	zulu

8.2. Mots no inclosos en el DIEC2

Entre els exemples de la nova *Ortografia* (2017 i 2021) hi ha un bon nombre de termes —manlleus adaptats i no adaptats; mots cultes, compostos i derivats, gentilicis i noms propis— que no són recollits per l'edició actual del DIEC (incloent-hi els noms d'algunes lletres de l'alfabet que recomana l'Acadèmia Valenciana de la Llengua —afegides a l'OIEC 2021—: *efe, ele, eme, ene, erre i esse*). En les llistes dels dos quadres que hi ha a continuació n'hem seleccionat una mostra i els hem repartit entre mots catalans i manlleus adaptats, d'una banda, i manlleus no adaptats, de l'altra, per tal de facilitar la distinció tipogràfica que es fa habitualment en la composició de textos entre els mots que en principi han d'anar en rodona (els mots catalans i els manlleus adaptats) i els mots que en principi han d'anar en cursiva (els manlleus no adaptats). De tota manera, caldrà veure com tracta aquests mots i expressions el DIEC actualitzat ortogràficament, si és que els acaba recollint.

D'altra banda, si tenim en compte que la marca de llengua d'origen que apareix en algunes entrades del DIEC pot no ser suficient per a decidir el tipus de lletra amb què s'ha de compondre un manlleu, cal tenir presents altres criteris (com ara que es tracti de mots que provinguin d'alfabets no llatins o que es trobin en un context determinat). Així, per exemple, en casos com *geisha, kebab, kediv, sovkhov* o *sushi* (i, especialment, en els termes del món de la gastronomia), que provenen d'altres alfabetes i, per tant, han experimentat ja alguna mena d'adaptació a les llengües de cultura d'alfabet llatí, és discutible que no s'hagin de poder escriure en lletra rodona. En aquests casos, el context en què es trobin determinarà la grafia més adequada.

Termes catalans i manlleus adaptats

agerenc	cotó-en-pèl	paleoeslau
ahà	d'arrapa-i-fuig	pèl-mudar
aiguagim	déu-n'hi-doret	perestroika
alborager	déu-vos-guard	pingponguista
alegal	envegès	pintaungles
alfarbí	eurobò	puja-i-baixa
alt-alemany	fitnes	putzolana
altnavarrès	fusoespiroquetosi	quad
antisistema	gintònic	rajput
ausiasmarquià	gòspel	ratpenatisme
baix-empordanès	gurbetà	reïra
baixllatí	jafètic	rialpenc
Bàrcino	katiuska	sant-rafelí
bazuca	llicsó	satsuma
begissà	masnoví	sensepapers
beniarbegí	massalcoretjà	sensesostre
benifaragí	matrioixca	sud-americanització
bioespeleologia	menyestimar	tabule
brunz	més-enllà	tagzim
búrgul	mira'm-i-no-em-toquis	taitxí
calijó	Mixnà	Tàrraco
can penja-i-despenja	moaixakha	terratzo
cardioespasme	moble bar	tirijà
coital	nicab	tuijò
colonoscòpia	nord-estejar	verborrea
com-s'ha-fet	opusdeista	xep-a-xep
contrarellotge	nord-oestejar	

Manlleus no adaptats

(L'OIEC no els destaca tipogràficament, llevat de quan és imprescindible perquè s'entengui l'exemple)

<i>a capella</i>	<i>hall</i>	<i>off the record</i>
<i>action-painting</i>	<i>hat-trick</i>	<i>orujo</i>
<i>alter ego</i>	<i>high-life</i>	<i>östopolitik</i> [malgrat que, en alemany, s'escriu <i>Östopolitik</i>]
<i>bel canto</i>	<i>hinterland</i>	<i>pater familias</i>
<i>best-seller</i>	<i>hippy</i>	<i>pedro ximenes</i>
<i>bloody-mary</i>	<i>hobby</i>	<i>prêt-à-porter</i>
<i>bossa nova</i>	<i>horror vacui</i>	<i>qin / qin</i>
<i>cante jondo</i>	<i>husky</i>	<i>rhythm-and-blues</i>
<i>chaise-longue</i>	<i>jacuzzi</i> <i>jacuzzi</i>	<i>rock-and-roll</i>
<i>chill-out</i>	<i>jaleo</i> [acte de les festes majors de Menorca]	<i>sarah bernhardt</i>
<i>commedia dell'arte</i>	<i>jet-lag</i>	<i>schola cantorum</i>
<i>cowboy</i>	<i>kale borroka</i>	<i>sex-shop</i>
<i>déjà-vu</i>	<i>kebab</i> <i>kebab</i>	<i>skinhead</i>
<i>delirium tremens</i>	<i>kediv</i> <i>kediv</i>	<i>sovkhos</i> <i>sovkhos</i>
<i>dolce stil nuovo</i>	<i>krill</i>	<i>sushi</i> <i>sushi</i>
<i>femme fatale</i>	<i>mahjong</i> <i>mahjong</i>	<i>topless</i>
<i>fengshui</i> <i>fengshui</i>	<i>marron-glacé</i>	<i>trompe-l'oeil</i>
<i>foie-gras</i>	<i>mozzarella</i>	<i>tutti-frutti</i>
<i>geisha</i> <i>geisha</i>	<i>music-hall</i>	<i>walkie-talkie</i>
<i>gruyère</i>		

9. Índex de mots modificats o nous segons la nova *Ortografia* que no figuren en el DIEC2

En aquesta llista recollim les formes corresponents als exemples que surten a l'*Ortografia catalana* (2021) i en el document present, però que no figuren ara per ara (juny del 2021) en el DIEC en línia (destacats amb fons de color groc o gris, segons com s'imprimeixi el document).

<i>a capella</i>	<i>best-seller</i>	ex director general / ex
àcid D-lisèrgic	bioespeleologia	directora general
<i>action-painting</i>	biorreologia	ex exiliat / ex exiliada (al costat
agerenc -a ('d'Àger')	<i>bloody-mary</i>	de <i>exexiliat -ada</i>)
aguament	<i>bossa nova</i>	ex «hippy», un
ahà (interjecció)	brunz	ex home de confiança / ex dona
aiguagim	búrgul	de confiança
aigua-santera	calciorrodocrosita	ex Iugoslàvia (nom de lloc)
alborager -a ('d'Alboreig')	calijó -ona ('de Càlig')	ex mosso d'esquadra / ex
alegal	can penja-i-despenja	mossa d'esquadra
alfarbí -ina ('d'Alfarb')	<i>cante jondo</i>	ex número dos
alt-alemany	cardioespasme	ex parella de fet (no OIEC)
alnavarrès -esa	cariorrexí	ex parella estable (no OIEC)
<i>p</i> -aminobenzè	Castella-la Manxa (nom de lloc)	ex portador / ex portadora (al
anglo-nord-americà, tractat	<i>chaise-longue</i>	costat de <i>exportador -a</i>)
anti cascos blaus,	<i>chill-out</i>	ex pres / ex presa (al costat de
manifestacions	Cisjordània (nom de lloc)	<i>exprès -esa</i>)
anti D, globulina	co rector / co rectora (al costat	ex primera dama
anti <i>honoris causa</i>	de <i>corrector -a</i>)	ex Unió Soviètica (nom de
anti nord-americana, actitud	coital	lloc)
anti OTAN (nom propi)	colonoscòpia	ex URSS (nom de lloc)
anti pena de mort, grup	<i>commedia dell'arte</i>	ex vice primer ministre / ex
anti <i>skinheads</i> , manifestació	com-s'ha-fet	vice primera ministra
anti Stokes, fluorescència	contrarellotge	ex «xirucaire», un (no OIEC)
anti tos ferina, vacunació	contrarellotgista	ex xa (al costat de <i>exxa</i>)
Antiatles (nom de lloc)	contres, valorar els pros i els	exconseller -a
Anticrist (nom propi)	coral·lorriza	exconseller en cap /
antiprivatització de la sanitat	correpressor -a	exconsellera en cap
pública, concentració	corresponsable	exministre -a
d'activistes	<i>cowboy</i>	exministre de l'Interior /
antisistema	cromorrinorea	exministra de l'Interior
anti <i>skinheads</i>	d'arrapa-i-fuig	exprès / expressa
arrafidi -ídia	d'FM	exregistrador -a
arrapa-i-fuig, d'	d'LSD	exregistrador de la propietat /
arreflèxia	dacriorrinostomia	exregistradora de la
arrínia	<i>déjà-vu</i>	propietat
arrize -a	déu-n'hi-doret	extracomunitari -ària
<i>art-déco</i>	déu-vos-guard	exvicepresident -a (no OIEC)
arteriorràfia	<i>dolce stil nuovo</i>	<i>femme fatale</i>
ausiasmarquià -ana ('d'Ausiàs	L-dopamina, l'	<i>fengshui</i> fengshui
Marc')	efe (al costat de <i>efa</i>)	fitnes
bacteriostàsia (~ OIEC)	ele (al costat de <i>ela</i>)	fusoespiroquetosi
baix-empordanès -esa	<i>e-mail</i>	<i>geisha</i> geisha
baixllatí	eme (al costat de <i>ema</i>)	gintònic
Bàrcino (nom de lloc)	ene (al costat de <i>ena</i>)	glicirrizina
batirreòmetre	envegès -esa ('d'Enveig')	gòspel
bazuca	erre (al costat de <i>erra</i>)	<i>gruyère</i>
be alta	esse (al costat de <i>essa</i>)	gurbetà -ana ('de Gurb')
begissà -ana ('de Begís')	estilnovista	<i>hall</i>
<i>bel canto</i>	est-nord-est, rumb	<i>hat-trick</i>
belcantista	eurobò	<i>high-life</i>
beniarbegí -ina ('de	ex ('exparella'), la meva	himenorrexí
Beniarbeig')	ex alt càrrec	<i>hinterland</i>
benifaragí -ina ('de Benifaraig')	ex camí-raler	<i>hippy</i>

histero-ooforectomia
hobby
hongkonguès -esa ('de Hong Kong')
horror vacui
husky
ingúix -a
intrarraquidi
italosuís -issa
jacuzzi | *jacuzzi*
jafètic -a ('de Jàfet')
jaleo (acte de les festes majors de Menorca)
jet-lag
jocfloralesc -a
kale borroka
katiuska
kebab | *kebab*
kediv | *kediv*
krill
l'L-dopamina
l'N-II
l'NBA
l'α-retinol
leptorri -ina
limforroide
llicsó
mahjong | *mahjong*
marron-glacé
masnoví -ina ('del Masnou')
massalcoretjà -ana ('de Massalcoreig')
matríoixa
mega d'hora, ens hem llevat
menyestimar
mesorri -ina
mesorrínia
metarrodopsina
metrorrexí
miorrexí
miquelangelesc -a ('de Miquel Àngel')
mira'm-i-no-em-toquis (al DIEC hi figura l'expressió de mira'm i no em toquis)
Mixnà (llibre religiós)
moaixakha
molitjaire ('de Molig')
mozzarella
music-hall
α-naftol
nematorrinc
neurorràfia
nissorrinc
no-agressió
no-bel·ligerància
no-bel·ligerant
no-creient
no-euclidiana, geometria
no-ficció
no-figuració
no-figuratiu, art

no-ingerència
no-intervenció
no-jo
no-violent -a
nord-estejar
nord-oestejar
off the record
omega-3
opusdeista ('de l'Opus Dei')
ortoestàtic -a (no OIEC)
orujo
östopolitik
otorràgia
paleoeslau -ava
pèl-mudar
perestroika
perineorràfia
pedro ximenes
penja-i-despenja, can
pH-metre
pintaungles
pneumatorràquia
polirrizo -a
post Maastricht, l'Europa
posttraumatisme cranial, hematomes
pre fixat / pre fixada (al costat de prefixat)
pre ocupació (al costat de preocupació)
pre Segona Guerra Mundial (nom propi)
prelliga de campions
Prepirineus (nom de lloc)
prêt-à-porter
primo-riverista
pro dret de vaga, manifestació
pro kale borroka
pro Sagrada Família, comissió
proamericana -ana
proamnistia
propan-2-tilè
pros i els contres, valorar els
proxinès -esa
pseudo petita burgesia
pseudo ciència-ficció
pseudoprehistòric -a (no OIEC)
puja-i-baixa
qin | *qin*
quad
rajput
ratpenatisme ('de Lo Rat Penat')
reïra (interjecció)
α-retinol, l'
rhythm-and-blues
rialpenc -a ('de Rialp')
rock-and-roll
rumb est-nord-est
salpingo-ootectomia
sant-rafelí -ina ('de Sant Rafael del Maestrat')

sarah bernhardt
satsuma
schola cantorum
sensellarisme
sensepapers
sensesostre
sex-shop
skinhead
sotsinspector d'impostos / sotinspectora d'impostos
sotsíndic -a
sovkhos | *sovkhos*
-stàtic -a (no OIEC)
sub 21, selecció
sub- i suprahepàtic / sub- i suprahepàtica
subcampionat del món
subdelegat del Govern / subdelegada del Govern
subdirecció
subdirecció general
subdirector -a
subdirector general / subdirectora general
Subsecretaria d'Acció Social (nom propi)
succinil-CoA-sintetasa
sud-americanització
súper 8, pel·lícula
súper a prop d'aquí, queda suprahepàtic, sub- i / suprahepàtica, sub- i
sus (preposició)
sushi | *sushi*
tabule
tagzim
taitxí
Tàrraco (nom de lloc)
terrato
tirijà -ana ('de Tírig')
topless
totterreny
tractat anglo-nord-americà
Transsilvània (nom de lloc)
trompe-l'oeil
tuijò
tutti-frutti
verborrea
vice primer ministre / vice primera ministra
vice tinent d'alcalde
vicepresidència primera vicepresident -a
vicepresident primer del Parlament / vicepresidenta primera del Parlament
vou-verivou
walkie-talkie
xep-a-xep

10. Casos per a comentar

Comentari de casos núm. 1 [§ 1.5.1 i § 1.6.1]

És un concepte ben definit o té un significat transparent? És un terme d'especialitat? Porta complements?

el noalineament	el no-alineament	el no alineament
el nores	el no-res	el no res
el nojo	el no-jo	el no jo
la noviolència	la no-violència	la no violència
un noelectròlit	un no-electròlit	un no electròlit
un no metall	un no-metall	un no metall
els no creients	els no-creients	els no creients
geometria noeuclediana	geometria no-euclediana	geometria no euclidiana
art no figuratiu	art no-figuratiu	art no figuratiu
els no fumadors	els no-fumadors	els no fumadors
els no residents	els no-residents	els no residents
arma no reglamentària	arma no-reglamentària	arma no reglamentària
manlleu no adaptat	manlleu no-adaptat	manlleu no adaptat
tractat de no proliferació nuclear	tractat de no-proliferació nuclear	tractat de no prolif. nucl.
equació no lineal	equació no-lineal	equació no lineal
els no catalanoparlants	els no-catalanoparlants	els no catalanoparlants
un no catalanoparlant del Carxe	un no-catalanoparlant del Carxe	un no catalanoparl. del C.

Comentari de casos núm. 2 [§ 1.1, § 1.6.2 i § 3.1.5]

grup antipena de mort	grup anti-pena de mort	grup anti pena de mort
excompany de pis	ex-company de pis	excompany de pis
exprimer ministre	ex-primer ministre	ex primer ministre
exvicepresidenta primera	ex-vicepresidenta primera	ex vicepresidenta primera
exparella estable	ex-parella estable	ex parella estable
exparella de fet	ex-parella de fet	ex parella de fet
manifestació prodret de vaga	manifestació pro-dret de vaga	manifestació pro dret de v.
subdirectora general	sub-directora general	sub directora general
exministre de l'Interior	ex-ministre de l'Interior	ex ministre de l'Interior
vicepresidenta primera del Parl.	vice-presidenta primera del Parl.	vice presidenta prim. del P.
prelliga de campions	pre-lliga de campions	pre lliga de campions

Comentari de casos núm. 3 [§ 1.6.3]

antiOTAN	anti-OTAN	anti OTAN
exIugoslàvia	ex-Iugoslàvia	ex Iugoslàvia
l'Europa postMaastricht	l'Europa post-Maastricht	l'Europa post Maastricht
selecció sub21	selecció sub-21	selecció sub 21
globulina antiD	globulina anti-D	globulina anti D
un ex«hippy»	un ex-«hippy»	un ex «hippy»
manifestació antiskinheads	manifestació anti-skinheads	manifestació anti skinheads

Comentari de casos núm. 4 [§ 1.6.4]

preocupació	pre-ocupació	pre ocupació
corrector	co-rector	co rector
exportador	ex-portador	ex portador
exexiliat	ex-exiliat	ex exiliat
exxà	ex-xa	ex xa

Comentari de casos núm. 5 [§ 1.4 i § 2.4]

altostrat	altoestrat	alto-estrat
anastomosi	anaestomosi	ana-estomosi
biospeleologia	bioespeleologia	bio-espeleologia
feldspat	feldespat	feld-espat
Iugoslàvia	Iugoeslàvia	Iugo-eslàvia
cardiospasme	cardioespasme	càrdio-espasme
corticosteroide	corticoesteroide	còrtico-esteroide
batisfera	batiesfera	bati-esfera
arteriosclerosi	arterioesclerosi	artèrio-esclerosi
metastable	metaestable	meta-estable
litostratigrafia	litoestratigrafia	lito-estratigrafia
endosquelet	endoesquelet	endo-esquelet
semisfèric	semiesfèric	semi-esfèric
hemisfèric	hemiesfèric	hemi-esfèric
geostacionari	geoestacionari	geo-estacionari
termostable	termoestable	termo-estable
isospín	isoespín	iso-espín

Comentari de casos núm. 6 [§ 1.2, § 2.2 i § 2.5.1]

arítmia	arrítmia	a-rítmia
antiràbic	antirràbic	anti-ràbic
coreferent	correferent	co-referent
extraradi	extrarradi	extra-radi
coregnar	corregnar	co-regnar
coresponsable	corresponsable	co-responsable
vicerector	vicerrector	vice-rector
cefaloraquidi	cefalorraquidi	cefalo-raquidi
buscaraons	buscarraons	busca-raons
otorinolaringòleg	otorrinolaringòleg	oto-rino-laringòleg
ornitorinc	ornitorrinc	ornito-rinc
areveure	arreveure	a-reveure
preregnant	prerregnant	pre-regnant
prorús	prorrús	pro-rus
arizotònic	arrizotònic	a-rizotònic
cinoròdon	cinorròdon	cino-ròdon
neuroràfia	neurorràfia	neuro-ràfia
bledarave	bledarrave	bleda-rave
metrorexi	metrorrexi	metro-rexi
eradicar	erradicar	e-radicar
eradicació	erradicació	e-eradicació

Comentari de casos núm. 7 [§ 2.1.3 i § 2.7.13]

el mercat afroasiàtic	el mercat afro-asiàtic	el mercat afro asiàtic
el tractat hispanoamericà	el tractat hispano-americà	el tractat hispano americà
un daltabaix economicofinancer	un daltabaix econòmic-financer	un daltabaix econòmic fin.
els països hispanoamericans	els països hispano-americans	els països hispano amer.
una piscifactoria nova	una pisci-factoria nova	una pisci factoria nova
l'àmbit catalanovalencianobalear	l'àmbit catalano-valenciano-balear	l'àmbit catalano val. balear
histerooforectomia	hísteroooforectomia	hísteroooforectomia

Comentari de casos núm. 8 [§ 3.1.4]

caça bombarders	caces bombarders	caces bombarder
galls dindi	galls dindis	galls dindi
punts i comes	punt i comes	punts i coma
decretlleis	decrets-lleis	decrets llei

Comentari de casos núm. 9 [§ 4.1]

adéu (< Déu)	adeu	a deu
béns (< bé)	bens	bèns
móns (< món)	mons	mòns
sóc (< ésser, v.)	soc	sòc
sòl ('terra')	sol	sól
sòls ('terres')	sols	sóls
nós ('nosaltres')	nos	nòs
subsòl (< sòl)	subsol	subsól
Cóll (< coll) (<i>topònim</i>)	Coll	Còll
Móra (< mora 'fruita') (<i>topònim</i>)	Mora	Mòra
regosòl (<i>classe textural del sòl</i>)	regosol	regosól
repèl (< pèl)	repel	repél
véns (< venir)	vens	vèns
cotoenpel	cotó-en-pel	cotó-en-pèl

Comentari de casos núm. 10 [§ 5.1.b]

coïtal	coital (< coit)
esferoïdal	esferoidal (< esferoide)
laïcal	laical (< laic)
laïcat	laicat (< laic)
proïsmal	proïsmal (< proïisme)
fluidesa	fluidesa (< fluid)
fluïdal	fluidal (< fluid)
veïnal	veinal (< veí, veïna)

Comentari de casos núm. 11 [§ 6 i § 7]

la amoralitat	l'amoralitat	
la asimètria	l'asimètria	
el XI Simposi	l'XI Simposi	
un partit de la NBA	un partit de l'NBA	
una emissora de FM	una emissora d'FM	
una pastilla de LSD	una pastilla d'LSD	
el <i>striptease</i> que va fer ahir	l' <i>striptease</i> que va fer ahir	
una sessió de <i>striptease</i>	una sessió d' <i>striptease</i>	
el ftalat de potassi	l'ftalat de potassi	
un gram de ftalat de potassi	un gram d'ftalat de potassi	
la Scala de Milà	l'Scala de Milà	
el As ('arsènic') és molt metzinós	l'As és molt metzinós	
un gram de As	un gram d'As	
tant és el E com el N	tant és l'E com el N	tant és l'E com l'N
una dosi de L-dopamina	una dosi d'L-dopamina	
cals oncles	ca els oncles	
cal apotecari	ca l'apotecari	
he renovat la subscripció al <i>Temps</i>	he renovat la subscripció a <i>El Temps</i>	
Son Armadans	So n'Armadans	